

การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย
และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กรณีศึกษา:
บริเวณจังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร

নারীรัตน์ พรรณราย

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
คณะบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

FACTORS PROMOTING BORDER TRADE BETWEEN THAILAND AND
THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC: A CASE STUDY OF
NAKHON PHANOM PROVINCE AND MUKDAHAN PROVINCE AREA

NAREERAT PANNARAI

AN INDEPENDENT STUDY IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION
FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE
UBON RATCHATHANI UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2017
COPYRIGHT OF UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

ใบรับรองการค้นคว้าอิสระ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
คณะบริหารศาสตร์

เรื่อง การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย
และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: กรณีศึกษาบริเวณจังหวัดนครพนม
และจังหวัดมุกดาหาร

ผู้วิจัย นางสาวนารีรัตน์ พรรณราย

คณะกรรมการสอบ

ดร.ชวรินทร์ เครือโสม

ประธานกรรมการ

ดร.สุมาลี เยวจิตร

กรรมการ

ดร.รัตนภรณ์ แซ่ลี

กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร.สุมาลี เยวจิตร)

(รองศาสตราจารย์มนตรี สามารถ)

คณบดีคณะบริหารศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.อริยาภรณ์ พงษ์รัตน์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีการศึกษา 2560

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กรณีศึกษาบริเวณจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร” สำเร็จลุล่วงตามความหวังของผู้เขียนได้ เนื่องมาจากความเมตตากรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีพระคุณยิ่ง ทั้งนี้ ข้าพเจ้ากราบขอบพระคุณ ดร.สุมาลี เกยวิจิตร ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาและเสียสละเวลาให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ ตรวจสอบแก้ไขความเรียบร้อย รวมไปถึงการชี้แนะการทำวิจัยด้วยแนวคิดที่ลึกซึ้งตลอดจนการนำประสบการณ์อันมีค่าของท่านมาใช้เป็นแนวทางในการเขียนวิจัยอิสระฉบับนี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบวิจัยเล่มนี้ ที่ทำให้การค้นคว้าอิสระนี้มีความสมบูรณ์ และที่ไม่กล่าวถึงคงไม่ได้คือ “พี่ก้อย” คุณสุประวีณ์ วตุฒิพงศ์ ที่ให้ความกรุณาช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการดำเนินการด้านเอกสารและประสานงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุดขอขอบคุณครอบครัว พี่น้องร่วมรุ่นบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตรุ่นที่ 6 และตลอดจนผู้มีพระคุณที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่เสียสละทั้งแรงกายแรงใจให้ความช่วยเหลือจนวิจัยฉบับนี้ลุล่วงเป็นรูปเป็นร่างในท้ายที่สุด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและกำลังใจอันดีเยี่ยมจากทุกท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

নারীর্তন পন্নরায়
ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

- เรื่อง : การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กรณีศึกษาบริเวณจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร
- ผู้วิจัย : นารินทร์ พรรณราย
- ชื่อปริญญา : บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
- อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.สุมาลี เกยวิจิตร
- คำสำคัญ : การประกอบธุรกิจการค้าชายแดน, ปัจจัยส่งเสริมธุรกิจ

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจว่า ปัจจัยทางธุรกิจส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) บริเวณจังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหารอย่างไร โดยประชากรที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ ผู้ประกอบการรายย่อย ทั้งชาวไทย และ สปป.ลาว ที่ประกอบธุรกิจบริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 48 คน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง โดยกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ผลการสำรวจพบว่า ภาวะเศรษฐกิจ ภาวะเบี้ยบ่า ข้อบังคับ กฎหมาย การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อ การประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างไทยและ สปป.ลาว ทั้งในแง่การส่งเสริมการค้า และการเป็นอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ

การสำรวจแสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจไม่ได้ส่งผลกระทบการค้าชายแดนโดยตรง แต่ส่งผลในภาพรวมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายของภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนการค้าชายแดน ขณะที่สถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว ที่ไม่ได้มีความรุนแรงในระดับที่น่าจับตามอง ส่วนหนึ่งมาจากตลอดหลายปีหลัง เหตุการณ์สำคัญด้านการเมืองล้วนเกิดขึ้นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่เป็นศูนย์กลางการบริหารประเทศ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองอย่างช้า ๆ ที่เอื้อให้ผู้ประกอบการรายย่อยมีโอกาสปรับตัว แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นข้อจำกัดที่ทำให้การประกอบธุรกิจเติบโตได้ไม่ดีเท่าธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ ด้านสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนความใกล้ชิดระหว่างไทยลาวก็สร้างข้อได้เปรียบให้ผู้ประกอบการทั้งสองประเทศในแง่การสร้าง ความเข้าใจและลดความผิดพลาดในการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งข้อบังคับและการเก็บภาษีที่เอื้อประโยชน์ให้ชาวลาวเข้ามาประกอบกิจกรรมการค้าชายแดนได้สะดวกยิ่งขึ้น ส่วนอุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการ คือ การขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมบางประการที่มีความแตกต่างระหว่างชาวไทยและ สปป.ลาว ขณะเดียวกัน ในปัจจุบันรัฐบาลลาวยังไม่มีนโยบายสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยเดินทางข้ามไปทำการค้าชายแดนในประเทศลาว

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างสองประเทศไทยควบคู่กับการสร้างนโยบายสนับสนุนให้เกิดการ

รวมกลุ่มระหว่างผู้ประกอบการรายย่อยข้ามประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการประกอบธุรกิจ พร้อมกับโน้มน้าวให้ สปป.ลาว ปรับปรุงนโยบายการค้าชายแดนที่อำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการชาวไทยอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

ABSTRACT

TITLE : FACTORS PROMOTING BORDER TRADE BETWEEN THAILAND AND THE
LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC A CASE STUDY OF NAKHON
PHANOM PROVINCE AND MUKDAHAN PROVINCE AREA

AUTHOR : NAREERAT PANNARAI

DEGREE : MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

ADVISOR : SUMALEE NGEYWIJIT, Ph.D.

KEYWORDS : BORDER TRADE, BUSINESS FACTORS PROMOTING

The study was aimed at exploring business factors affecting border trade between Thailand and the Lao People's Democratic Republic (Lao PDR) in Nakhon Phanom and Mukdahan Province. The population used in the survey was comprised of the retail operators; both Thai and Lao PDR operate in the relieved areas of That Phanom, Nakhon Phanom, and the second Thai-Lao Friendship Bridge, Mukdahan Province, accounting for a total population of 48. The data was analyzed using median, percentage, and standard deviation, and then combined with structured interviews. The survey found that economic, regulatory, legal, political, social and cultural conditions affected the operation of border trade between Thailand and Lao PDR in terms of promoting trade and barriers to doing business.

The survey showed that the economic condition does not directly affect the border trade but a change in the government's policy to support the border trade. However, the political situation between Thailand and Lao PDR is not at a serious level. This might be a political problem that creates a problem in Bangkok only, the administrative center of Thailand. An important factor to promote border trade between Thailand and the Lao PDR is a slow change moving toward political policies that encourage small businesses to adjust and improve themselves. At the same time, it is a constraint for business growth if those businesses are not in the business area where the government sets a supporting policy. Social and cultural considerations, as well as intimacy between Thailand and Laos, have created advantages for both operators in terms of understanding and reducing mistakes in the business. Besides, regulations and taxation more conveniently facilitate the Lao people to engage in border trade activities. The major barrier for entrepreneurs is the lack of understanding of some different cultural practices between Thai and Lao PDR. At the same time, the Lao government has no policy to encourage Thai entrepreneurs to travel across the border to trade in Laos.

The research suggests that the government or related agencies should promote the knowledge concerning different cultures between the two countries, together with setting up a policy to promote integrative cross-border cooperation in order to exchange business guidelines. These may result in Lao PDR's improvement of its border trade policy, which can facilitate the Thai entrepreneurs in a more concrete way.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
1.6 นิยามศัพท์หรือนิยามศัพท์เฉพาะ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ	10
2.2 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน	17
2.3 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสังคม-วัฒนธรรมและการเมือง	20
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากร	33
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	33
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	36
4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการ	44
4.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน	45
4.4 ผลการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่	46
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	49
5.2 อภิปรายผล	52
5.3 ข้อเสนอแนะ	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เอกสารอ้างอิง	56
ภาคผนวก	61
ประวัติผู้วิจัย	68

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	มูลค่าการค้าระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ปี 2557- 2559	3
1.2	มูลค่าการค้าระหว่างไทย และ สปป.ลาว ปี 2556 - 2559	3
4.1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	37
4.2	ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางของผู้ตอบแบบสอบถาม	39
4.3	ระดับความคิดเห็นในด้านภาวะเศรษฐกิจ	40
4.4	ระดับความคิดเห็นในด้านสังคมวัฒนธรรม	41
4.5	ระดับความคิดเห็นในด้านการเมือง	42
4.6	ระดับความคิดเห็นในด้านกฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ	42
4.7	จำนวนและร้อยละของปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน	43
4.8	จำนวนและร้อยละของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการค้าชายแดน	43
4.9	จำนวนและร้อยละของปัจจัยที่ส่งเสริมการค้าชายแดน	44

สารบัญญภาพ

ภาพที่

หน้า

1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ มีบทบาทในการยกระดับระบบอุตสาหกรรม การติดต่อสื่อสาร รวมไปถึงการคมนาคมขนส่งให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ยิ่งปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทต่อกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมในด้านต่าง ๆ มากขึ้นเพียงใด รูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคมก็ยิ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็น “โลกไร้พรมแดน” มากขึ้นเท่านั้น

ขณะที่ ในปี 2558 ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนร่วมกับอีก 9 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ (พม่า) กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) สิงคโปร์ เวียดนาม บรูไนดารุส-ซาลาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ภายใต้วิสัยทัศน์ใน “การสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎระเบียบที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” สร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศทุกด้าน โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้สะดวกมากขึ้น (กระทรวงการต่างประเทศ, 2560: เว็บไซต์)

การรวมตัวกันจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดการผลักดัน “การค้าชายแดน” ซึ่งถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศในภาพรวม เนื่องจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะผลักดันให้เกิดการส่งออกและการจ้างงาน นำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในแต่ละประเทศ ขณะเดียวกันการนำเข้าก็เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้บริโภคสินค้าที่ผลิตไม่ได้ภายในประเทศ ปัจจัยทั้งสองประการดังกล่าวนี้ ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชากรดีขึ้นตามหลักการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ สอดคล้องกับหลักการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาตลาดและฐานการผลิตให้เป็นหนึ่งเดียวกันที่มีความมั่นคง สร้างการแข่งขัน ก่อให้เกิดการบูรณาการทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้รูปแบบการค้าและการลงทุนที่มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี สร้างสัมพันธภาพเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคอันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ชินินทร์ ชุณหพันธรักษ์, 2559: เว็บไซต์)

ตัวอย่างที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจอาเซียน คือ การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคทั้งภายในและระหว่างกลุ่มประเทศ เช่น กลุ่มอาเซียนเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย - มาเลเซีย - ไทย (IMT-GT) กลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และ กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค: ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) โดยสร้างความร่วมมือทางการค้า การลงทุนและการเชื่อมโยงเส้นทางการคมนาคมระหว่างประเทศภายในกลุ่มทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากความ

ร่วมมือทางเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นอย่างมาก เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของไทยที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการขยายการค้าของไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้านทั้งการทำ การค้าในรูปแบบปกติและการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ (วิระยุทธ ทนทาน, 2555)

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2552 – 2556) มูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศ (มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา) มีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราที่ลดลง โดยเฉลี่ยเติบโตที่ 10.23% ต่อปีในปี 2556 มีมูลค่า 924,241.79 ล้านบาทเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2555 เพิ่มขึ้น 1.51% คิดเป็นสัดส่วน 69.38% และ 6.34% ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของ ไทย-ประเทศเพื่อนบ้านและไทย-โลกตามลำดับ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560: เว็บไซต์)

ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนมาดำเนินนโยบาย เศรษฐกิจและการค้าเสรีมากขึ้น รวมไปถึงพัฒนาการของกรอบความร่วมมือและความตกลงทางการค้า ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มอนุภูมิภาค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยส่งเสริมให้มูลค่า การค้าระหว่างกัน เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่เกิดจากการค้าชายแดนนั้น ไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ ในบริเวณชายแดนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความใกล้ชิดและความ ร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ มากขึ้นด้วย

ปี 2557 (มกราคม-พฤษภาคม) การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีมูลค่าการค้ารวม 405,255.29 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 5.71% โดยเป็นการส่งออก 249,503.45 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 5.83% และเป็นการนำเข้า 155,751.84 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 5.52% ไทยยังคงเกินดุลการค้าอย่างต่อเนื่องที่ 93,751.61 ล้านบาท โดยมาเลเซีย เป็นตลาดสำคัญมีมูลค่าการค้าชายแดนกับไทยสูงสุดคิด เป็นสัดส่วน 53% ของมูลค่าการค้าชายแดนรวมรองลงมา ได้แก่ เมียนมาร์ (20%) สปป.ลาว (15%) และกัมพูชา (12%) ตามลำดับ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560: เว็บไซต์)

สำหรับปี 2559 การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และ กัมพูชา) มีมูลค่าการค้ารวม 1,013,389.20 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.71 (YoY) โดยการค้านำเข้า มาเลเซียสูงสุดเป็น อันดับหนึ่ง มูลค่า 501,419.87 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 49.48 ของ มูลค่าการค้าชายแดนรวม รองลงมาได้แก่ สปป.ลาว มูลค่า 202,906.79 ล้านบาท เมียนมาร์มูลค่า 187,964.53 ล้านบาท และกัมพูชา มูลค่า 121,098.01 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.02, 18.55 และ 11.95 ตามลำดับ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560: เว็บไซต์)

สอดคล้องกับข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ที่เปิดเผยว่า ปี 2559 การค้าชายแดนไทยกับประเทศ เพื่อนบ้าน (มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา) มีมูลค่ารวม 1.01 ล้านล้านบาท เป็นการ ส่งออกมูลค่า 605,000 ล้านบาท นำเข้าประมาณ 407,900 ล้านบาท โดยไทยได้ดุลการค้าประมาณ 197,000 ล้านบาท สำหรับช่วง 4 เดือนแรกของปี 2560 (มกราคม-เมษายน 2560) การค้าชายแดน ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีมูลค่าการค้ารวม 354,577 ล้านบาท มูลค่าเพิ่มขึ้นจากระยะเดียวกันของ ปีก่อน 4.36% โดยเป็นการส่งออกมูลค่า 222,318 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 10.54% และการนำเข้ามูลค่า 132,258 ล้านบาท ลดลง 4.61% ไทยได้ดุลการค้ารวมทั้งสิ้น 90,059 ล้านบาท โดยการค้าชายแดน ไทย-สปป.ลาว (มกราคม-เมษายน 2560) มีมูลค่าการค้ารวม 65,459 ล้านบาท เทียบกับช่วงเดียวกัน ของปีก่อน เพิ่มขึ้น 0.35% (อภิรดี ตันตราภรณ์, 2560: เว็บไซต์)

ตารางที่ 1.1 มูลค่าการค้าระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ปี 2557- 2559

ประเทศ	ปี	มูลค่า (ล้านบาท)	Δ% ปี 2559/2558
มาเลเซีย	2557	508,163.38	3.12
	2558	486,254.76	
	2559	501,419.87	
เมียนมาร์	2557	215,709.35	-13.76
	2558	217,964.64	
	2559	187,964.53	
สปป.ลาว	2557	151,464.57	14.65
	2558	176,980.58	
	2559	202,906.79	
กัมพูชา	2557	115,012.39	-3.8
	2558	125,078.16	
	2559	121,098.01	

ที่มา: กองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ (2557: เว็บไซต์)

หมายเหตุ: Δ% หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลง

อย่างไรก็ตาม หากประเมินจากตารางมูลค่าการส่งออกระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านแสดงให้เห็นว่า มาเลเซียและเมียนมาร์ มีมูลค่าการขายกับไทยสูงกว่า สปป.ลาว และกัมพูชาแต่หากเทียบระหว่างปี 2558-2559 ประเทศที่มีมูลค่าที่มีอัตราการเติบโตสูงที่สุดคือ สปป.ลาว ที่ร้อยละ 14.65 ส่วนมาเลเซียอันดับ 1 เติบโตเพียงร้อยละ 3.12 ขณะที่กัมพูชามีมูลค่าหดตัวลงร้อยละ 3.8 ส่วนเมียนมาร์มีมูลค่าการค้าขายแดนหดตัวลงถึงร้อยละ 13.76

ตารางที่ 1.2 มูลค่าการค้าระหว่างไทย และ สปป.ลาว ปี 2556- 2559

ปี	ปริมาณการค้ารวม			ส่งออก		นำเข้า		ดุลการค้า
	มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	สัดส่วน	%Δ	มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	%Δ	มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	%Δ	
2556	5,118.50	1.07	6.04	3,752.45	4.74	1,360.05	9.83	2,398.41
2557	5,443.11	1.20	6.34	4,032.55	7.29	1,410.56	3.71	2,621.99
2558	5,708.14	1.37	4.87	4,236.71	5.06	1,471.43	4.32	2,765.28
2559	5,871.22	1.43	2.86	3,994.17	-5.72	1,877.05	27.57	2,117.12

ที่มา: กองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ (2557: เว็บไซต์)

หมายเหตุ: สัดส่วน = การค้าสองฝ่ายต่อการค้ารวมของไทยทั้งหมด, %Δ = % การเปลี่ยนแปลง

การค้ารวมในปี 2559 ไทยเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของ สปป.ลาว ขณะที่ สปป.ลาวเป็นคู่ค้าอันดับที่ 19 ของไทยในโลก และอันดับที่ 7 ของไทยในกลุ่มอาเซียน รองจาก มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และเมียนมาร์ ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2555-2559) การค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว มีมูลค่าเฉลี่ยประมาณปีละ 5,393.54 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี โดยในปี 2559 การค้ารวมไทย-สปป.ลาว มีมูลค่าการค้า 5,871.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 2.86 โดยไทยเป็นฝ่าย เกินดุลการค้า 2,117.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (กองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ, 2557: เว็บไซต์)

หากวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการค้าชายแดนกับสปป.ลาวในปี 2555 พบว่ามูลค่าการค้าของด่านศุลกากรจังหวัดมุกดาหารมีมูลค่าถึง 27,592.61 ล้านบาท เมื่อเทียบกับ ปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 5,291.64 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 23.73 และมูลค่าการค้าของด่านศุลกากรจังหวัดนครพนม มีมูลค่า 5,340.79 ล้านบาท เมื่อเทียบกับ ปี 2553 มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 1,017.69 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 23.54 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและปริมาณการค้า ชายแดนที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นของทั้งสองจังหวัด ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว ผ่านด่านศุลกากรใน 6 จังหวัดรวมทั้งสิ้น 111,019.42 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560: เว็บไซต์)

ในปี 2558 ไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว โดยไทยได้เปรียบดุลการค้า 88,993 ล้านบาท เพิ่มขึ้นมากกว่าในปี 2557 ซึ่งไทยได้เปรียบดุลการค้า 96,811 ล้านบาท โดยลดลงร้อยละ 8.1 โดยเฉพาะ จุดผ่านแดน-ด่านศุลกากรมุกดาหาร ในช่วงปี 2557-2558 มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.2 โดยในปี 2558 มีมูลค่าการค้า 53,937 ล้านบาท มีมูลค่าการค้าชายแดนมากสุดเป็นอันดับ 7 ของประเทศ (สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: เว็บไซต์)

ขณะเดียวกัน ในปี 2559 ด่านถาวร จ.มุกดาหาร ถือเป็นพื้นที่ที่มีมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทยและ สปป.ลาว สูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ที่มีมูลค่า 32,063 ล้านบาท เหนือกว่าด่านทุ่งช้าง จังหวัดน่าน (16,767 ล้านบาท) ด่านหนองคาย (7,471 ล้านบาท) และด่านช่องเม็ก (4,247 ล้านบาท) ส่วนจุดผ่อนปรน จังหวัดนครพนมที่อยู่ใกล้เคียงกับ จังหวัดมุกดาหาร ก็มีมูลค่าการค้าชายแดน 3,974 ล้านบาท (กองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ, 2557: เว็บไซต์)

ด้วยเหตุนี้ จึงถือได้ว่าการค้าบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศไทยเกี่ยวกับการค้าชายแดน เนื่องจากเป็นภาคที่มีศักยภาพเชิงพื้นที่สูงเหมาะแก่การพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ทำให้ที่ผ่านมาได้มีการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว เป็นต้น ในจำนวนนี้มีจังหวัดที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่โดดเด่นในปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่กำลังจะกลายเป็นโอกาสในการพัฒนาให้เป็นฐานการผลิตใหม่ของภาคอุตสาหกรรมอันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคตลอดจนในระดับประเทศได้อย่างกว้างขวาง ได้แก่ นครพนม มุกดาหาร (เรวดี แก้วมณี, 2557: เว็บไซต์)

อย่างไรก็ตาม ทั้งนครพนมและมุกดาหารยังต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในการทำการค้าระหว่างประเทศและการค้าชายแดนในหลายประการ เช่น ไทยและ สปป.ลาว มีชายแดนยาวติดต่อกัน

ทำให้มีช่องทางผ่านแดนธรรมชาติประมาณ 700 ช่องทางที่ประชาชนสามารถเดินทางเข้า-ออก และมีการลักลอบนำสินค้าข้ามแดนจากประเทศจีน หรือ ระบบการค้าระหว่างประเทศของ สปป.ลาวยังไม่เป็นสากลและไม่มีความแน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ บ่อย นอกจากนี้ในแต่ละแขวงยังมีการจัดเก็บอัตราภาษีที่แตกต่างกันทำให้ผู้ทำการค้าเกิดความสับสนและไม่สามารถวางแผนระยะยาวได้ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมการค้าระหว่างประเทศ, 2560: เว็บไซต์)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาทำให้เกิดคำถามการวิจัยดังต่อไปนี้ (1) อะไรคืออุปสรรคสำคัญที่เกิดขึ้นในการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างผู้ประกอบการตามแนวชายแดน (2) ภาวะเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมือง กฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ ส่งผลต่อการค้าชายแดนหรือไม่ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ที่ผ่านมาประเทศไทยยังขาดการศึกษาปัญหาต่าง ๆ อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่มีผลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตสินค้าต่าง ๆ ได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนที่นำไปสู่การปรับปรุงการผลิตและช่องทางการจัดจำหน่ายให้สอดคล้องต่อผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวสปป.ลาว

1.3.2 สามารถนำมาเป็นแนวทางในการกระตุ้นเศรษฐกิจการค้าชายแดนของประเทศไทยได้

1.3.3 สามารถนำผลที่ได้มาประกอบการตัดสินใจในการทำธุรกิจการค้าชายแดนได้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้มีพื้นที่ในการศึกษา คือ เขตการค้าชายแดนจุดผ่อนปรนอำเภอธาตุพนม (อำเภอธาตุพนม) จังหวัดนครพนม และเขตการค้าชายแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการชาวไทยและชาวสปป.ลาวที่มาซื้อ/ขายสินค้าบริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร ที่ยินดีให้สัมภาษณ์ จำนวน 48 คน โดยผู้ประกอบการมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.4.2.1 มีสัญชาติไทยหรือสัญชาติลาว

1.4.2.2 เป็นผู้ประกอบการรายย่อย

1.4.2.3 เดินทางมาซื้อ/ขาย เป็นประจำทุกวันจันทร์ ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2558

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558

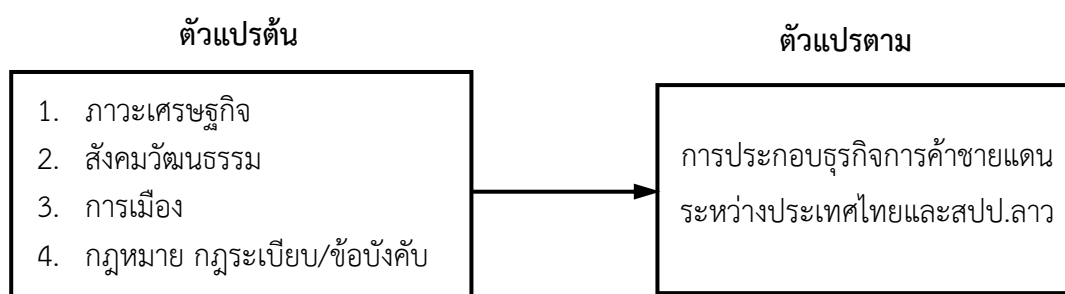
1.4.4 ขอบเขตตัวแปรในการศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.4.4.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ประกอบด้วย

ภาวะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง กฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ มีต่อการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว

1.4.4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

อิทธิพลของเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจบนข้อตกลงการค้าเสรีที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนระหว่างประเทศและเป็นโอกาสที่สำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อในเชิงบวกของข้อตกลงการค้าเสรีต่อการส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง ในขณะเดียวกันยังมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านอย่างกฎถิ่นกำเนิดสินค้า ที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการในการทำการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากบางส่วนในข้อตกลงดังกล่าวมีความยุ่งยากในการใช้งานจริง และปัจจุบันยังมีบางส่วนที่ขัดต่อข้อตกลงการค้าเสรี เช่น ข้อตกลงการค้าเพื่อป้องกันการปลอมแปลง (ACTA) ตามที่ Faiz M. Shaikh and et al. (2009) กล่าวว่า การเปิดเสรีการค้าทวีภาคีและข้อตกลงการค้าเอเชียใต้ส่งผลให้กลุ่มประเทศที่เข้าร่วมเกิดระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในการผลิต เพิ่มศักยภาพการแข่งขันและกระจายการส่งออกมากขึ้น

สังคม วัฒนธรรม และการเมืองมีอิทธิพลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศ สะท้อนจากความเปลี่ยนแปลง อาทิ ปัญหาขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาอาชญากรรมที่อาจส่งผลเสียต่อการลงทุนมักจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ในทำนองเดียวกัน วัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยกำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมประกอบธุรกิจในการค้าระหว่างประเทศ ขณะที่ความสัมพันธ์ที่ดี

ทางการเมืองก็ส่งผลให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงต่อนโยบายการส่งออกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศเช่นกัน

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสองประเทศที่ตั้งอยู่บนแนวโน้มนโยบายทางการเมืองส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม กระทบทางดังกล่าวกลับไม่ปรากฏให้เห็นในหมู่ผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ประกอบการนอกกฎหมายแต่อย่างใด ดังที่ Kolowski Rey (2011) ระบุว่า นโยบายความปลอดภัยเกิดจากเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในวันที่ 11 กันยายน 2544 ส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาควบคุมการเดินทางเข้าประเทศ นำไปสู่อุปสรรคต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการเมืองและกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายส่งผลกระทบต่อการค้า ส่วน สิทธิชัย อนันตรังสี (2555) กล่าวว่า ความขัดแย้งและเหตุรุนแรงระหว่างรัฐบาลทหารพม่าและชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มเป็นปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนไทยและเมียนมาร์ บริเวณเมะดานัง และด่านสิงขร สะท้อนให้เห็นว่า สถานการณ์ทางการเมืองระหว่างส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน ด้าน Cristobal Young (2009) มีข้อสรุปว่า ศาสนาส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากศาสนาเป็นความเชื่อที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ซึ่งนิกายคาทอลิกมีกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดกว่าส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและดุลการค้าต่ำกว่านิกายโปรเตสแตนต์

อิทธิพลของการเดินทางมีอิทธิพลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศพบว่าลักษณะการเดินทางที่แตกต่างกันจะส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน (Jennifer, P. P., 2010) เช่น ผู้ประกอบการที่ตั้งใจเดินทางมาเพื่อซื้อสินค้าไปขายต่อจะมีลักษณะการเดินทางที่แตกต่างจากผู้ที่มาท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงพาหนะที่ใช้เดินทางและขนส่งสินค้าที่แตกต่างกันก็จะส่งผลถึงรูปแบบของการเดินทางและการขนส่งสินค้าด้วย เช่น ผู้ขนส่งสินค้าทั่วไปจะใช้รถบรรทุกในการขนส่งสินค้าข้ามประเทศ ในขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยมักจะใช้รถยนต์ส่วนตัว หรือเรือขนส่งสินค้า (ในพื้นที่ที่ต้องข้ามแม่น้ำอย่างจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม) ในขณะที่ผู้ประกอบการนอกระบบบางส่วนจะใช้พาหนะขนาดเล็ก เช่น จักรยานยนต์ รถเข็น หรือการเดินเท้า เพื่อซื้อสินค้าจำนวนน้อยไปจำหน่ายต่อ เป็นต้น นอกจากนี้ความสะดวกสบายในการขนส่งสินค้า เช่น ถนนที่สะดวกปลอดภัยและมีการอำนวยความสะดวกจากกรมศุลกากร ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการค้าชายแดนด้วย ในทางตรงกันข้ามหากปราศจากความสะดวกในการขนส่งก็จะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการค้าชายแดนของผู้ประกอบการด้วยเช่นกัน

1.6 นิยามศัพท์หรือนิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การค้าชายแดน หมายถึง การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดนที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยภายใต้พระราชบัญญัติการตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน (การค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

1.6.2 การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว หมายถึง การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดน รวมถึงการประกอบกิจกรรมทางการค้า ที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการตามประกาศกระทรวงมหาดไทยภายใต้

พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ บริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร

1.6.3 การค้านอกระบบ หมายถึง การค้าที่ไม่ผ่านการเสียภาษีศุลกากรและอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจนอกระบบ ซึ่งมี 3 ระดับได้แก่ 1) เศรษฐกิจที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบตลาด และระบบบัญชีประชาชาติ เป็นธุรกิจขนาดเล็กและไม่ผิดกฎหมาย 2) เศรษฐกิจที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบคุ้มครองสภาพการทำงาน และไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมและขาดหลักประกันในการดำรงชีวิต 3) ไม่อยู่ภายใต้ระบบกฎหมาย

1.6.4 จุดผ่านแดนถาวร หมายถึง ช่องทางเข้า - ออก ที่รัฐบาลทั้งสอง ประเทศเปิดเพื่ออนุญาตให้ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยวและยานพาหนะ สามารถสัญจรไป-มา เพื่อการค้า การท่องเที่ยวและอื่น ๆ มีการดำเนินการเรื่องพิธีการตรวจคนเข้าเมือง และพิธีการศุลกากร ตามกฎหมายของทั้งสองประเทศ โดยคำนึงถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศโดยในส่วนของประเทศไทยต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

1.6.5 จุดผ่านแดนชั่วคราว หมายถึง ช่องทางที่เปิดเพื่อผ่อนผันให้มีการผ่านแดนได้ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภายในห้วงเวลาที่กำหนดไว้แน่นอนเฉพาะกิจ ไม่มีผลกระทบด้านความมั่นคงและความปลอดภัย เมื่อครบกำหนดเวลาหรือบรรลุมูลวัตถุประสงค์แล้ว จะปิดจุดผ่านแดนทันที โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการ พิจารณาเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

1.6.6 จุดผ่อนปรน หมายถึง พื้นที่ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรม และส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น เพื่อการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และยารักษาโรคที่จำเป็น ซึ่งระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้การประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเป็นอำนาจ ของผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อนด้วย

1.6.7 ปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมการประกอบธุรกิจ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร หน่วยงาน หรือผู้ประกอบการ ซึ่งปัจจัยประเภทนี้ไม่สามารถควบคุมได้โดยตรงซึ่งพลังเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่

1.6.8 ภาวะเศรษฐกิจ หมายถึง สถานการณ์ต่าง ๆ ของเศรษฐกิจที่แสดงถึงฐานะการเงินของประเทศในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยการวัดจากเครื่องมือทางสถิติที่เกี่ยวข้องกับอัตราการว่างงาน ข้อมูลการลงทุนในตลาดหุ้น และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) หรือตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการค้า การลงทุน และนโยบายการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาล (จินตนา บุญบังการ, 2547)

1.6.9 สังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนทัศนคติทางสังคม ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ พฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร เช่น การศึกษา ที่นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการขายสินค้าและการหากำไรของกิจการของแต่ละ

ละประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการค้าขายระหว่างประเทศ หรือการค้าขายชายแดนระหว่างประเทศ (จินตนา บุญบงการ, 2547)

1.6.10 การเมือง หมายถึง นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง เช่น นโยบายส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ และในทางอ้อม เช่น นโยบายที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าหรือไม่ก็ตาม (จินตนา บุญบงการ, 2547)

1.6.11 กฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ คือ สิ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม หรือไม่ควรปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ในการประกอบธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกฎระเบียบ/ข้อบังคับก็จะมี ความแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงานและแต่ละประเทศ (ในที่นี้รวมถึงกฎระเบียบ/ข้อบังคับที่ไม่เป็นทางการอย่างวัฒนธรรมองค์กรด้วย) ประกอบไปด้วยนโยบายของภาครัฐ (จินตนา บุญบงการ, 2547)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) บริเวณจังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 2.1 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ
- 2.2 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน
- 2.3 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม-วัฒนธรรมและการเมือง
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ

2.1 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ

2.1.1 ความหมายของเศรษฐกิจ

บรรดักดิ์ อูวรรณโณ (2538) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจว่า “เศรษฐกิจ คือการกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดการผลิต การจำหน่ายและการบริโภค” ซึ่งความหมายในทางเศรษฐกิจนั้นจะแตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปบ้าง ดังนี้

(1) การผลิต คือ ผลของการกระทำที่ต้องก่อให้เกิดผลตอบแทนที่สามารถตีค่าเป็นเงินได้ หากผลของการกระทำใดไม่สามารถตีค่าออกมาเป็นเงินได้ จะไม่ถือว่าเป็นการผลิตตามความหมายของการผลิตในเศรษฐกิจ

(2) การจำหน่าย คือ การแลกเปลี่ยนหรือกระจายสินค้า การนำผลผลิตออกไปสู่ตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในพื้นที่

(3) การบริโภค คือ การใช้ประโยชน์จากสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์

(4) เศรษฐกิจ คือ กระบวนการ (การผลิต การจำหน่าย การบริโภค) ของการกระทำที่ก่อให้เกิดมูลค่าทางการเงิน กระบวนการของการกระทำใด ๆ ที่ไม่เกิดมูลค่าทางการเงิน จึงไม่นับรวมในข่ายของเศรษฐกิจ

ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์ (2553) ได้กล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจของแต่ละประเทศว่า “เป็นผลมาจากความต้องการในสินค้าและบริการของประชาชน หรืออุปสงค์การใช้ทรัพยากรในการผลิตของธุรกิจหรืออุปทาน การควบคุมระบบเศรษฐกิจจะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลผู้บริหารประเทศกำหนดนโยบายเป็นระบบทุนนิยม (Capitalist) หรือระบบสังคมนิยม (Socialist) ซึ่งต้องสอดคล้องกับระบบการปกครองที่ใช้อยู่”

สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจระหว่างประเทศที่นักธุรกิจใช้ในการศึกษาวิเคราะห์และประเมินการค้าเงินธุรกิจระหว่างประเทศ คือ

- (1) โครงสร้างเศรษฐกิจทั่วไป ได้แก่ เศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือสังคมนิยมแบบผสม

(2) นโยบายทางเศรษฐกิจเป็นไปในทิศทางใด เช่น ไทย ตอนนี้นายกฯ สนับสนุนแปรรูปสินทรัพย์ให้เป็นทุน

(3) เสถียรภาพหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เช่น การเติบโตของเศรษฐกิจ มีภาวะเงินเฟ้อเงินฝืด หรือไม่

(4) ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อใช้ในการผลิตของประเทศนั้น ๆ เช่น ทุน แรงงาน ที่ดิน

(5) สภาพการตลาด ก็คือ ปริมาณการอุปโภคบริโภค ระดับการกระจายรายได้มีมากน้อยเพียงใด

(6) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น การคมนาคม (รถไฟใต้ดิน) การติดต่อสื่อสาร (โทรศัพท์ระบบต่าง ๆ)

(7) ฐานะทางการเงิน เช่น อัตราการแลกเปลี่ยน รูปแบบการค้าที่มีอยู่ส่วนมากในประเทศ สภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่สำคัญ เป็นต้น (ทวิศศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 67-68)

2.1.1.1 ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลก จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ประเภทเจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการ แบ่งเป็น

1.1) เศรษฐกิจภาคเอกชน (Private Economy) ได้แก่ เศรษฐกิจในประเทศเสรีนิยม ซึ่งมีเอกชนเป็นเจ้าของธุรกิจ

1.2) เศรษฐกิจภาครัฐหรือภาคสาธารณะ (Public Economy) ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจในประเทศสังคมนิยมซึ่งมีรัฐบาลเป็นเจ้าของธุรกิจ

2) วิธีการจัดสรรและควบคุมทรัพยากร แบ่งเป็น

2.1) ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Market Economy) คือ คริวเรือนและองค์กรธุรกิจมีกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต มีเสรีภาพเต็มที่ในการจัดการกับปัจจัยการผลิต มีเสรีภาพในการเลือกประกอบธุรกิจตามต้องการ มีกำไรเป็นเครื่องจูงใจ และใช้กลไกราคา เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หรือเรียกว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรี

2.2) ระบบเศรษฐกิจแบบวางแผน หรือ ระบบเศรษฐกิจแบบบังคับบัญชา (Centrally Planned Economy หรือ Command Economy) คือ ส่วนรวมหรืออภินายหนึ่งรัฐเป็นเจ้าของทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งปัจจัยการผลิตเกือบทุกอย่างแม้กระทั่งแรงงาน การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ แผนคือข้อกำหนดที่ระบุถึงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่การจัดสรรทรัพยากร การลงทุน การผลิต จนถึงการแจกแจงผลผลิตไปสู่มือผู้บริโภค แผนจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่รัฐใช้ในการตัดสินใจปัญหาพื้นฐานแทนหน่วยเศรษฐกิจทั้งหลาย กลไกราคาไม่มีบทบาทแต่อย่างใด

2.3) ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) คือ ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะทุนนิยมผสมกับแบบวางแผนจากส่วนกลาง ทั้งรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ กรรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมีทั้งส่วนที่เป็นของรัฐและของเอกชน กลไกราคามีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรและการแจกแจงผลผลิต แต่จะมีบทบาทน้อยกว่าในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจแบบผสมมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของหลายฝ่าย อาทิเช่น สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมธนาคารพาณิชย์ สมาคมชาวไร่อ้อย สหภาพแรงงาน กลุ่มเหล่านี้สามารถสร้างอิทธิพลและอำนาจผูกขาดบางส่วน ซึ่งมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากร การผลิตสินค้า การลงทุน การกำหนดราคาปัจจัยการผลิต และรายได้ เป็นต้น (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 68-69)

2.1.1.2 การวัดสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อพิจารณาศักยภาพของการแข่งขัน

Gross Domestic Product (GDP) หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เป็นมูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นภายในประเทศในระยะเวลาในเวลานึง ไม่ว่าจะใช้ทรัพยากรของประเทศนั้นหรือไม่ก็ตาม (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 69-71)

ภาวะเศรษฐกิจ (Economic Condition) หมายถึง สถานการณ์ต่าง ๆ ของเศรษฐกิจ ที่แสดงถึงฐานะการเงินของประเทศในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยการวัดจากเครื่องมือทางสถิติที่เกี่ยวข้องกับอัตราการว่างงาน ข้อมูลการลงทุนในตลาดหุ้น และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) หรือตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการค้า การลงทุน และนโยบายการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาล

2.1.1.3 ภาวะเศรษฐกิจโลก

ธนาคารโลกคาดการณ์ว่า เศรษฐกิจโลกจะขยายตัวจากร้อยละ 2.3 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 3.1 ในปี 2557 และร้อยละ 3.4 ในปี 2558 มีการคาดการณ์ว่า อัตราความยากจนทั่วโลกจะลดลงควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในปี 2553 ประชากรโลกที่มีรายได้ต่ำกว่า 1.25 เหรียญสหรัฐต่อวัน ซึ่งถือว่าเป็นระดับความยากจนสุดขีด (Extreme Poverty) มีเพียงร้อยละ 20 ซึ่งกลุ่มธนาคารโลกได้ตั้งเป้าไว้ว่า อัตราประชากรโลกที่มีความยากจนสุดขีดดังกล่าวจะต้องลดลงเหลือเพียงร้อยละ 3 ภายในปี 2573 (Ulrich Zachau, 2013; อ้างอิงจาก ธนาคารโลก, 2558: เว็บไซต์)

ประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงเติบโตในอัตราที่เร็วกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก โดยคาดว่าปีนี้ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเติบโตในอัตราร้อยละ 7.3 ซึ่งเป็นผลมาจากการเติบโตของประเทศจีนที่คาดว่าจะอยู่ในอัตราร้อยละ 7.5 ส่วนประเทศไทยคาดว่าจะมีการเจริญเติบโตร้อยละ 4 ในปีนี้ และร้อยละ 4.5 ในปี 2557

ปัจจัยสำคัญสำหรับแนวโน้มการเจริญเติบโตของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ที่มีมูลค่าเหนือระดับก่อนวิกฤติ ก่อนที่จะเกิดวิกฤติเลห์แมนบราเธอร์สในปี 2552 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศประมาณ 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (6.66 ล้านล้านบาทโดยประมาณ อัตราแลกเปลี่ยนกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2552) ปัจจุบัน FDI มีมูลค่าประมาณ 350,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (11.6 ล้านล้านบาทโดยประมาณ อัตราแลกเปลี่ยนกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่

30 ธันวาคม 2552) ซึ่งประมาณสองในสามเป็นมูลค่าของ FDI ในประเทศจีน (ธนาคารโลก, 2558: เว็บไซต์)

การรวมตัวกันของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จะช่วยส่งเสริมแนวโน้ม การเจริญเติบโตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเป็นตลาดเดียวของประชากรเกือบ 600 ล้านคนจะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีพลวัตสูงที่สุดในโลกภูมิภาคหนึ่ง แม้ว่าจะยังมีงานต้องทำอีกมากเพื่อให้การรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริการ แต่ AEC ก็ยังจะส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ธนาคารโลก, 2558: เว็บไซต์)

2.1.1.4 ภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2556

Ulrich Zachau ผู้อำนวยการธนาคารโลกประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้กล่าวถึงภาวะทางเศรษฐกิจของไทยว่า “ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่น่าทึ่งจากประเทศที่มีรายได้ต่ำในช่วงทศวรรษปี 80 กลายเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูงในปี 2554 ประเทศไทยจะสามารถเติบโตในอัตราที่เร็วกว่าที่เป็นอยู่เพื่อมุ่งสู่ความเป็นประเทศที่มีรายได้สูงได้อย่างไร? ประเทศไทยยังมีโอกาสอีกมากมายในภูมิภาคที่กำลังเจริญรุ่งเรืองแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเติบโตที่เร็วขึ้นกว่าเดิม และครอบคลุมทั่วถึงกันด้วยการปรับปรุงระบบการศึกษาและโอกาสในการศึกษาสำหรับคนไทยทุก ๆ คน ตลอดจนการเติบโตอย่างยั่งยืน ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม” (ธนาคารโลก, 2558: เว็บไซต์)

2.1.1.5 ภาวะเศรษฐกิจ สปป.ลาว ปี 2556 ในด้านการค้าระหว่างประเทศ

การส่งออกในปี 2556 คาดว่ามีมูลค่า 2,939 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (สรอ.) หรือ 9.64 หมื่นล้านบาทโดยประมาณ (อัตราแลกเปลี่ยนกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 27 ธันวาคม 2556) ขยายตัวร้อยละ 1.6 ตามการส่งออกสินแร่ โดยเฉพาะทองแดง และการส่งออกไฟฟ้าเป็นสำคัญ ขณะที่การนำเข้าคาดว่าจะมีมูลค่า 5,249 ล้านดอลลาร์ สรอ. หรือ 17.2 หมื่นล้านบาทโดยประมาณ (อัตราแลกเปลี่ยนกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 27 ธันวาคม 2556) เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.1 จากการนำเข้าสินค้าทุนเพื่อนำมาใช้ในการก่อสร้าง สินค้าอุปโภคบริโภค และรถยนต์ เมื่อรวมกับดุลบริการที่คาดว่าจะเกินดุลเพียงเล็กน้อย ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล 2,322 ล้านดอลลาร์ สรอ. หรือ 7.6 หมื่นล้านบาทโดยประมาณ (อัตราแลกเปลี่ยนกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 27 ธันวาคม 2556) หรือคิดเป็นร้อยละ 20.8 ของ GDP (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557: เว็บไซต์)

ทั้งนี้ ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554-2555) เงินลงทุนไหลเข้า สปป.ลาว ค่อนข้างทรงตัว โดยในปี 2555 มีมูลค่าการลงทุน 294.4 ล้านดอลลาร์ สรอ. (9 พันล้านบาทโดยประมาณ ตามอัตราแลกเปลี่ยนกลาง ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 28 ธันวาคม 2555) ลดลงจากปี 2554 เล็กน้อย ซึ่งธุรกิจที่ต่างชาติมาลงทุนมากที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ สร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้า การเกษตร และโรงแรม เป็นต้น โดยนักลงทุนต่างชาติที่สำคัญ ได้แก่ เวียดนาม จีน และไทย

เศรษฐกิจ สปป.ลาว ปี 2557 คาดว่าจะขยายตัวที่ร้อยละ 7.9 ชะลอลงเล็กน้อย โดยแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักยังคงมาจากภาคการลงทุนและการก่อสร้าง ขณะที่รายได้จากภาคทรัพยากรธรรมชาติคาดว่าจะมีส่วนช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจได้บ้าง ตามสัญญาณการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกเป็นสำคัญ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557: เว็บไซต์)

2.1.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ

นโยบายการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Policy)

นโยบายการค้าเสรี (Free trade policy) เป็นนโยบายการค้าที่ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ จากรัฐบาลในกิจการค้าระหว่างประเทศ และปราศจากการกีดกันทางการค้าจากประเทศคู่ค้าที่มีอำนาจในการวางกฎเกณฑ์เป็นการปล่อยให้เอกชนดำเนินการค้าระหว่างประเทศโดยปราศจากสิ่งกีดขวางและข้อจำกัดทางการค้า เช่น การตั้งกำแพงภาษี (customs tariff) การกำหนดโควตาสินค้าเข้า (import quotas) การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange control) โดยรัฐจะไม่เข้ามาควบคุมหรือกระทำการใด ๆ ในลักษณะที่จะเป็นอุปสรรคกีดขวางทางการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่ดำเนินนโยบายการค้าเสรีรัฐบาลจะปล่อยให้เอกชนประกอบการทางธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ รัฐจะเข้าไปดำเนินการในกิจการที่มีความจำเป็นเท่านั้น เช่น กิจการที่เอกชนมีทุนไม่เพียงพอ กิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม กิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ (อัธ พิศาลวานิช, 2554)

การดำเนินนโยบายการค้าเสรี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินและขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง จะทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตของประเทศต่าง ๆ ในโลกสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้การแข่งขันในตลาดเป็นการแข่งขันแบบสมบูรณ์ และราคาสินค้าเป็นไปตามกลไกของตลาดอันจะเป็นผลดีต่อสวัสดิการทางเศรษฐกิจและเกิดประโยชน์ต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยรวม โดยประเทศที่ยึดถือนโยบายการค้าเสรีจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1.2.1 ดำเนินการผลิตสินค้าโดยยึดหลักการแบ่งงานกันทำโดยจะไม่พยายามผลิตสินค้าทุกชนิดที่ต้องการเอง แต่จะมุ่งผลิตสินค้าที่ตนมีความชำนาญมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ หรือมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงเท่านั้นและจะส่งสินค้าที่ตนผลิตได้ออกไปขายต่างประเทศ แลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ประเทศผลิตไม่ได้เพราะต้องเสียต้นทุนสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตของต่างประเทศ นั่นคือ การปฏิบัติตามทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

2.1.2.2 ไม่มีการให้สิทธิพิเศษหรือจงใจเลือกปฏิบัติประเทศที่ใช้นโยบายการค้าเสรีจะต้องให้ความยุติธรรมในการดำเนินการค้ากับทุกประเทศเท่าเทียมกัน ไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่สินค้าใด ๆ หรือประเทศใด ๆ เป็นพิเศษ โดยการจัดเก็บภาษีจากสินค้าเข้าชนิดใดก็ตาม จะเก็บภาษีอัตราเดียวกันหมด (single tariff system) โดยไม่คำนึงว่าสินค้านั้นจะถูกผลิตมาจากประเทศใด

2.1.2.3 ไม่มีการจัดเก็บภาษีศุลกากรเพื่อคุ้มกัน ปกป้อง ตลอดจนช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศแต่อย่างไรก็ตามประเทศที่ถือนโยบายการค้าเสรีอาจจัดเก็บภาษีอากรขาเข้าโดยมีวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การเก็บภาษีอากรจะเก็บในอัตราที่ต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ผลิต และจัดเก็บเพื่อหารายได้เข้าภาครัฐ เป็นต้น

2.1.2.4 ไม่มีข้อจำกัดทางการค้าหรือมาตรการกีดกันทางการค้าใด ๆ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศประเทศที่มีนโยบายการค้าเสรีจะต้องไม่มีการควบคุมการนำเข้า หรือการส่งออก ไม่มีการตั้งกำแพงภาษีขาเข้าเพื่อกีดกันสินค้าจากต่างประเทศเว้นแต่การควบคุมนั้นจะทำให้โดยมีเหตุผลให้รัฐบาลต้องเข้ามารักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น การควบคุมปริวรรตเงินตราต่างประเทศเพื่อควบคุมการใช้เงินตราต่างประเทศการกำหนดโควตากร

นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศหรือการกำหนดโควตาการส่งออก เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือผ่อนคลายนโยบายทางเศรษฐกิจภายในประเทศให้เบาบางลง (อัทธ์ พิศาลวานิช, 2554)

2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ

Mark Goh, Robert Desouza and Miti Garg (2011) ได้ประเมินความเป็นมิตรในการค้าของการให้บริการการขนส่งสินค้าในภูมิภาคอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานะปัจจุบันของการค้าข้ามพรมแดนในบริการการขนส่งในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยการทำการสัมภาษณ์บริษัทที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการขนส่งสินค้าในอาเซียน จากการวิเคราะห์พบว่าหลายประเทศยังมีความเป็นมิตรในการให้บริการการขนส่งอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีอุปสรรคในเรื่องของการจัดการด้านศุลกากร และการลงทุนต่างประเทศ ยกเว้น สิงคโปร์ และบรูไนที่มีคะแนนการประเมินค่อนข้างสูง และเมื่อเปรียบเทียบกันแล้วจะพบว่าคะแนนความเป็นมิตรของการให้บริการการขนส่งสินค้าจะมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างพื้นฐานส่งผลถึงการลงทุนจากต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าขอบเขตของการค้าจะนำมาซึ่งความสะดวกทางการค้า ซึ่งส่งผลไปถึงความเป็นมิตรทางการค้า และเป็นตัวชี้วัดการเปิดกว้างของการค้าเสรีข้ามพรมแดนภายในกลุ่มประเทศอาเซียน วิจัยนี้ทำให้ได้ถึงอุปสรรคซึ่งเป็นปัญหาในการค้าข้ามพรมแดน และสะท้อนให้เห็นความพร้อมทางบริการการขนส่งของแต่ละประเทศ แต่ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่เก็บในระยะสั้นอาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ในระยะยาว

Martina, Tanya and Martin (2014) ได้ศึกษาปฏิภานของบริษัทยานยนต์ต่อข้อตกลงการค้าเสรีในประเทศนิวซีแลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิสูจน์และโต้แย้งโมเดลตลาดธุรกิจขนาดย่อมระหว่างประเทศที่ถูกสร้างบนแนวคิดของ Merrilees and Tiessen's (1999) และเพื่ออธิบายว่าโมเดลของตลาดนี้ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมและการตอบสนองของผู้ส่งของที่มีความมั่นคงรายเล็กต่อข้อตกลงการค้าเสรีอย่างไร เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของแต่ละประเทศที่มีการจัดการที่แตกต่างกัน การใช้กลยุทธ์เน้นประเภทที่แตกต่างกันของความสัมพันธ์ของผู้ซื้อและขอบเขตที่ปรับแต่งเพื่อความเหมาะสมต่อการให้บริการการส่งออกและกิจกรรมการตลาดที่เกี่ยวข้อง ความหลากหลายนี้เกิดขึ้นเป็นการปรับตัวกับผลิตภัณฑ์ที่เฉพาะเจาะจงในบางประเภทซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด จึงจะได้รับการตอบสนองจากนโยบายการค้าเสรีมีผลอย่างมากต่อการส่งออกที่มีการจัดระเบียบอย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตาม การส่งออกของประเทศยังต้องพึ่งพารัฐบาลซึ่งจะต้องสนับสนุนข้อตกลงการค้าเสรีผ่านการเจรจา กับภูมิภาคต่าง ๆ ผ่านองค์การการค้าโลก

Nurul, Evan and Shazali (2012) ได้ศึกษาการพัฒนากระแสการค้าชายแดนระยะยาวของซาราวักและกาลิมันตันตะวันตก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแบบอนุกรมเวลาของกระแสการค้าข้ามชายแดนระหว่างรัฐซาราวัก (มาเลเซียตะวันออก) และกาลิมันตันตะวันตก (อินโดนีเซีย) มุ่งเน้นในเรื่องการขาดดุลทางการค้าในระยะยาวของรัฐซาราวัก โดยมีการวิจัยแบบเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยจากกรมสถิติแห่งชาติมาเลเซีย สาขาซาราวัก ศึกษาข้อมูลภายใต้พื้นที่ชายแดนรัฐซาราวัก (มาเลเซียตะวันออก) และกาลิมันตันตะวันตก (อินโดนีเซีย) จุดข้ามแดนอำเภอ Tebedu การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การค้าชายแดนซาราวักและกาลิมันตันตะวันตกมีความสัมพันธ์แบบการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนในระยะยาวที่สำคัญสำหรับกระแสการค้าทวิภาคีรวมทั้งการสนับสนุนสำหรับรูปแบบที่เข้มแข็งของสภาพการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องมี

การศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการนำเข้าสินค้าจากกาฬสินธุ์ตะวันตกไปยังสถานที่อื่น ๆ นอกเหนือจากรัฐชาราวัก

Tsunehiro Keiichiro and John (2012) ได้ศึกษาการอำนวยความสะดวกการค้าในภูมิภาคเอเชียใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาหรือเกี่ยวกับความคืบหน้าและความท้าทายของการเปิดการค้าเสรีในเอเชียใต้และการอำนวยความสะดวก เพื่อแสดงให้เห็นถึงปริมาณผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นของการค้า เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการจำลองกำไรการค้าของภูมิภาคโดยใช้ Gravity model การวิจัยแสดงให้เห็นว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีโอกาสำคัญในการเร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดความยากจนผ่านการกระทำที่เป็นรูปธรรมในการค้าการอำนวยความสะดวก อย่างไรก็ตามการปูพื้นฐานการอำนวยความสะดวกทางการค้าจะต้องเริ่มจากการลดการทุจริตภายในแต่ละประเทศที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้การทำสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศจะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีความเป็นไปได้

Yaw Zar Ling (2017) ได้วิเคราะห์ผลกระทบของมูลค่าการค้าชายแดนต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศพม่าในช่วงเวลา ค.ศ. 1996-2015 (พ.ศ.2539-2558) ครอบคลุมข้อมูลประจำปีของ GDP การส่งออกและนำเข้าของการค้าชายแดนในประเทศเพื่อนบ้านรวมถึง ประเทศจีน ไทย อินเดีย และบังกลาเทศ โดยใช้หลักการสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้วิธีการทดสอบ Augment Dickey-Fuller และ Granger Causality เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจภายใต้กรอบแนวคิดของโมเดล Vector Autoregressive การค้าพม่ากับประเทศเพื่อนบ้านมีความเข้มข้นขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาที่ถูกรับว่าบาตร ส่วนการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการวิเคราะห์การค้าชายแดนพม่าด้วยสถิติพรรณนา มูลค่าการค้าชายแดนพม่าเพิ่มขึ้นทุกปีและมูลค่าการส่งออกมีมูลค่ามากกว่ามูลค่าการนำเข้า อย่างไรก็ตามการค้าชายแดนพม่าอยู่นอกกฎหมายจนเข้าสู่ระบบอย่างถูกต้องในปี ค.ศ.1989 (พ.ศ. 2532) หมายความว่าในช่วงก่อนหน้านี้ไม่มีการบันทึกสถิติใด ๆ เป็นลายลักษณ์ สามารถจัดกลุ่มการค้าในพื้นที่ดังกล่าวออกเป็นการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการ (แบบถูกต้องตามกฎหมาย) การค้าชายแดนนอกระบบ และการค้าชายแดนที่ผิดกฎหมาย การค้าชั่วคราว และการค้าแลกเปลี่ยน จากการจัดประเภทเหล่านี้มีเพียงการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการเท่านั้นที่ถูกบันทึกข้อมูลสถิติในสำนักงานการค้าชายแดนกระทรวงพาณิชย์ ประเทศเมียนมาร์ รัฐบาลพม่าได้ลงนามในข้อตกลงการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรวมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและเปิดการค้าสินค้าชายแดน 13 แห่งในเขตชายแดน ซึ่งมีบทบาทต่อการขยายตัวเศรษฐกิจพม่าและเป็นแหล่งรายได้ของรัฐบาล ผลการศึกษาพบว่ามูลค่าการส่งออกของการค้าชายแดนเป็นปัจจัยสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศพม่า เป็นไปตามกลยุทธ์การส่งออกที่ขับเคลื่อนด้วยการเติบโตจึงได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในช่วงการศึกษา พ.ศ. 2539-2548

อิทธิพลของเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจบนข้อตกลงการค้าเสรีที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนระหว่างประเทศและเป็นโอกาสที่สำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว วิจัยข้างต้นได้กล่าวถึงผลกระทบในเชิงบวกของข้อตกลงการค้าเสรีต่อการส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง ในขณะเดียวกันยังมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านอย่างกฎถิ่นกำเนิดสินค้า ที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการในการทำการค้า

ระหว่างประเทศ เนื่องจากบางส่วนในข้อตกลงดังกล่าวมีความยุ่งยากในการใช้งานจริง และปัจจุบันยังมีบางส่วนที่ขัดต่อข้อตกลงการค้าเสรี เช่น ข้อตกลงการค้าเพื่อป้องกันการปลอมแปลง (ACTA)

2.2 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

2.2.1 ความหมายของการค้าชายแดน

กรมการค้าระหว่างประเทศ (2556) ได้ให้ความหมายว่า “การค้าชายแดนคือการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา (กัมพูชา) โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดน ที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการตามประกาศกระทรวงมหาดไทยภายใต้พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน”

นิยม ไวรซ์พานิช (2557: เว็บไซต์) ได้ให้ความหมายของการค้าชายแดนว่า “การค้าชายแดนคือการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน ประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยมีพม่า กัมพูชา สปป.ลาว และมาเลเซีย และการค้าชายแดนมีหลายรูปแบบ”

ดังนั้น การค้าชายแดนในที่นี้การค้ากับประเทศ ซึ่งวิจัยนี้มุ่งไปที่การค้าระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว โดยการส่งออกและนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดน รวมถึงการประกอบกิจกรรมทางการค้า ที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการตามประกาศกระทรวงมหาดไทยภายใต้พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ บริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และสะพานมิตรภาพไทย-สปป.ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร

ลักษณะการค้าการค้าชายแดน

2.2.1.1 นำติดตัวไปบริโภค (Consumer Trade) เป็นการซื้อ-ขายกัน ระหว่างประชาชนในบริเวณแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ ส่วนมากจะเป็นสินค้าประเภทอุปโภค บริโภค ซึ่งจะดำเนินการซื้อ-ขายกันทุกวัน และไม่สามารถเก็บเป็นสถิติข้อมูลปริมาณการค้าได้ (นิยม ไวรซ์พานิช, 2550)

2.2.1.2 การค้าแบบเงินสด (Cash) เป็นการซื้อ-ขายกันในบริเวณชายแดนที่ใช้เงินสด และมีการสำแดง และเสียภาษี ณ ด่านศุลกากรที่ควบคุมพื้นที่นั้น ๆ ผู้ซื้อจะเป็นผู้สำแดงตามระเบียบศุลกากร และมีการเก็บสถิติข้อมูลทางการค้า (นิยม ไวรซ์พานิช, 2557: เว็บไซต์)

2.2.1.3 การค้าแบบขายฝาก (Sale on Consignment License) เป็นการค้าแบบการให้สินเชื่อซึ่งกันและกัน การค้ารูปแบบนี้ต้องอาศัยความเชื่อใจกัน ซึ่งพ่อค้าชายแดนมีความสามารถในการติดต่อกับพ่อค้าในประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ที่ต้องการจะไปลงทุนทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านจะต้องติดต่อกับ พ่อค้าชายแดนเพราะเขาจะรู้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดีในการค้า และสามารถให้สินเชื่อแก่กันได้ (นิยม ไวรซ์พานิช, 2550)

2.2.1.4 การค้าแบบต่างตอบแทน (Balance Trade)

1) Import License คือ กรณีที่พ่อค้าในประเทศ ต้องการซื้อสินค้า และนำสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามา ก็จะต้องส่งสินค้าของในประเทศออกไปก่อน จากนั้นเมื่อมีการนำสินค้าเข้าและสินค้าออกในมูลค่าที่เท่ากันแล้ว ก็จะได้ License เมื่อพ่อค้าที่ทำการค้าได้ License แล้วก็จะนำ License ที่ได้ไปส่งสินค้านำเข้าได้ในมูลค่าที่เท่ากับที่ส่งสินค้าออก ที่ทุกประเทศ

ทำการค้าในรูปแบบนี้เพื่อความเสมอภาคทางการค้า และรักษาเงินตรา และเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศของตน ประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่นิยมใช้วิธีการค้ารูปแบบนี้ คือ สหภาพเมียนมาร์ นิยมใช้มากกว่า สปป.ลาว และกัมพูชา (นิยม ไวรซ์พานิช, 2557: เว็บไซต์)

2) Border Trade Agreement เป็นรูปแบบการค้าที่ประเทศเพื่อนบ้านเสนอ โดยกระทรวงพาณิชย์ เข้าร่วมประชุม JTC (Joint Trade Committee) และกระทรวงการต่างประเทศ เข้าร่วมประชุม JCC ทั้งสองหน่วยงานของไทย จะประชุมร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านทุกปี เพื่อเจรจาเรื่องการค้าที่ค้าขายผ่านบริเวณชายแดนให้เป็นการค้าที่ถูกต้อง และมีรูปแบบที่ตรงกัน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากสหภาพเมียนมาร์ยังไม่ยอมแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการค้ารูปแบบนี้ (นิยม ไวรซ์พานิช, 2557: เว็บไซต์)

2.1.2.5 การค้าแบบหักบัญชี (Account Trade หรือ Counter Trade) การค้ารูปแบบนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลที่แล้ว เพื่อแก้ไขปัญหาการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านเรียกร้อง เพื่อให้การค้าชายแดนเป็นการค้าที่ถูกต้อง จึงคิดรูปแบบการค้า โดยการเปิดบัญชีขึ้นมาบัญชีหนึ่ง โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศ หากผู้ประกอบการคนใดจะทำการค้าต้องมาลงทะเบียนเป็นผู้ประกอบการ และดำเนินการส่งของเข้ามาแล้วไปตัดหรือหักบัญชีภายหลัง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันไม่ได้ใช้แล้ว (นิยม ไวรซ์พานิช, 2557: เว็บไซต์)

2.2.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

2.2.2.1 ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization Theory)

โลกาภิวัตน์ หรือ โลกาภิวัตน์ (Globalization) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ได้ให้ความหมายไว้ว่าคือ “การแพร่กระจายไปทั่วโลก การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สืบเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นต้น”

Malcolm W, Globalization (2001) กล่าวถึงภาพรวมโลกาภิวัตน์ว่า “เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงสังคมและรัฐชาติเข้าไว้ด้วยกันทั่วโลก ความเป็นสากลนิยม การติดต่อสื่อสารถึงกันโดยทั่ว การกระทำ และเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบ หรือความร่วมมือของคนทั้งโลก”

2.2.2.2 โลกาภิวัตน์ในด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นภายหลังจากที่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์นำมาซึ่งการแยกศาสนจักรออกจากรัฐ ส่งผลให้เกิดการสร้างชาติ การล่าอาณานิคม และการแข่งขันทางการค้าของประเทศตะวันตก จึงก่อให้เกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตกไปในกลุ่มประเทศภายใต้อาณานิคม ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกกลายเป็นวัฒนธรรมสากลไปในที่สุด

ภายหลังจากยุคอาณานิคมเกิดวัฒนธรรมใหม่ภายใต้ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม วันหยุดพักผ่อนที่นอกเหนือจากวันสำคัญทางศาสนาถูกกำหนดขึ้นมากมาย ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวข้ามประเทศกับกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเผยแพร่และผสมผสานของวัฒนธรรมนำมาซึ่งวัฒนธรรมสากลของโลก จากหนังสือ Globalization (Bayer, P., 2013)

2.2.2.3 โลกาภิวัตน์ในด้านเศรษฐกิจ

Malcolm Walters ได้กล่าวว่า “การอุตสาหกรรมทำให้สังคมในโลกเหมือนกัน โดยภายหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการลงทุนข้ามชาติ การลงทุนนี้ทำให้ประเทศ

ที่ไม่ใช่ประเทศอุตสาหกรรมเกิดการพัฒนา และพัฒนาอย่างเต็มที่ในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 นำมาซึ่งระบบทุนนิยมและการบริโภคนิยมที่มาพร้อมกับสังคมสมัยใหม่ มีอยู่ 4 ประการ คือ (1) องค์กรราชการ (2) การเงินและการตลาด (3) ระบบกฎหมายสากล และ (4) ประชาธิปไตย”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้เกิดการหลอมรวมทางเศรษฐกิจ และผลักดันให้ผู้ประกอบการมีบทบาทมากขึ้นในการลงทุนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่มีความแตกต่างกันในแง่ความเจริญทางวัตถุหรือเทคโนโลยี ในที่นี้อาจโยงไปถึงการที่เกิดความเจริญทางการติดต่อสื่อสารจากกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ประชาชนสปป.ลาวมองว่าคุณภาพสินค้าของประเทศไทยดีกว่าคุณภาพสินค้าของประเทศจีน และประเทศตน ส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยมีโอกาสนำสินค้าไปลงทุนในตลาดสินค้าของสปป.ลาว เป็นต้น

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

Abd and et al. (2013) ได้ศึกษาการค้าชายแดนนอกระบบระหว่างซาราวักและกาลิมันตัน: ตัวเร่งปฏิริยาเพื่อการพัฒนาชุมชนชายแดน ทำการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมการค้าชายแดนที่ไม่เป็นทางการโดยเน้นการมีส่วนร่วมกับปัจจัยและการเลือกที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ โดยเน้นที่ผู้ประกอบการจากกาลิมันตันตะวันตก และมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น โดยมีการสำรวจและการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้ากับการตอบแบบสอบถามผู้ประกอบการค้าชาว Dayak ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท 186 คน ในรัฐซาราวักมาเลเซีย การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการย้ายอำนาจและจุดยุทธศาสตร์ทางการค้าจากกาลิมันตันมาที่ซาราวักมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจและทางสังคมวัฒนธรรมและส่งผลกระทบบ่อยมากในการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการค้าของอินโดนีเซียที่จะดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่ชายแดนมาเลเซีย – อินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามจากความสัมพันธ์ที่ดีแบบครอบครัวที่มีอยู่ของผู้คนทั้งสองประเทศในบริเวณดังกล่าวยังช่วยกระตุ้นกิจกรรมการค้าที่จะดำเนินการระหว่างสองพรมแดน แต่ยังคงพบปัญหาของการค้าชายแดนยังมีกิจกรรมการด้านลบ เช่น การค้ามนุษย์ การลักลอบขนแรงงานข้ามชาติ การแพร่กระจายของโรคติดต่อ และอาชญากรรม ที่มักจะเกิดขึ้นในการค้าชายแดนในประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม และประเทศไทย จึงควรมีการรักษาความปลอดภัยชายแดนอย่างเป็นระบบ มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีและการวางแผนขั้นตอนการทำธุรกรรมการค้าที่ดีจะได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้จะต้องมีการลงทุนของรัฐและโปรแกรมการพัฒนาชุมชนที่ครอบคลุมเพราะชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนระหว่างสองประเทศเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ, สังคมและความเสี่ยงทางการเมืองจากการแทรกแซงของสภามณฑลท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้เสียด้วยกฎระเบียบที่มีประสิทธิภาพ ทั้งเรื่องอัตราภาษีศุลกากรและภาษีอื่น ๆ

Jingxue (Jessica) Yuan and et al. (2013) ได้ศึกษาแรงจูงใจของผู้ซื้อสินค้าข้ามชายแดนชาวเม็กซิโกที่มีต่อประเทศอเมริกา แสดงให้เห็นว่า เกิดวัฒนธรรมการซื้อสินค้าข้ามประเทศ (กรณีศึกษาการเดินทางข้ามประเทศมาซื้อสินค้าที่ประเทศสหรัฐอเมริกาของนักท่องเที่ยวชาวเม็กซิโก) ซึ่งไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่ใช้สอยสินค้านั้น แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจแทน วัฒนธรรมดังกล่าวเป็นผลมาจากการโลกาภิวัตน์ ซึ่งสื่อสารสนเทศของประเทศใดประเทศหนึ่งที่เจริญกว่าได้กระตุ้นการบริโภค และความชื่นชมในความทันสมัยของสินค้า แฟชั่น หรือแม้แต่สถานที่ท่องเที่ยว

ของผู้คนอีกประเทศหนึ่ง ก่อให้เกิดความต้องการบริโภคสินค้า รวมถึงการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและซื้อสินค้าในต่างประเทศแม้ว่าในประเทศของตนจะมีสินค้าชนิดเดียวกันก็ตาม

Zakaria and Fida (2012) ได้ศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์กับผู้หญิงในปากีสถาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเกตผลกระทบของการเปิดกว้างทางการค้าในการพัฒนาสตรีในปากีสถาน ใช้การวิเคราะห์วิจัยในระยะยาวแบบเชิงประจักษ์ถึงผลกระทบของการเปิดกว้างทางการค้าในการพัฒนาสตรีในปากีสถาน ประยุกต์ใช้ข้อมูลประจำปีอนุกรมเวลาในช่วงปี 1981-2007 จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเปิดกว้างทางการค้าที่เป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์ทำให้สตรีในปากีสถานมีบทบาทในการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้น ภาครัฐบาลและเอกชนจึงควรให้การสนับสนุนการค้าเสรีอย่างเต็มที่โดยไม่มีกีดกันทางเพศอย่างแท้จริง

Muhammed A. Ch. and et al. (2011) ได้ศึกษากระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโลก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมอย่างไร การวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิจากวิจัยที่เกี่ยวข้องในทฤษฎีโลกาภิวัตน์ จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบในแง่บวกต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโดยรวมของโลก ทั้งในแง่ของการลงทุนข้ามประเทศ อุตสาหกรรมการจ้างงาน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน และการหลอมรวมของวัฒนธรรม แม้ว่าการเจริญเติบโตของวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์จะส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อมของโลกก็ตาม การวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อมูลที่น่าสนใจของผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ในทุกด้านของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในการค้าระหว่างประเทศ แต่บางข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในการวิจัยนี้เป็นข้อมูลที่ค่อนข้างล้าหลัง

อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งโลกาภิวัตน์จะนำมาซึ่งการหลอมรวมของเศรษฐกิจให้เป็นหนึ่งเดียว ทำให้เกิดการไหลเวียนของการลงทุนจากประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศชั้นนำของโลกมาสู่ประเทศที่กำลังพัฒนา นอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์ยังทำให้เกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดจากการหลอมรวมของวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมใหม่นี้เปิดโอกาสในการลงทุนมากกว่าที่ผ่านมา เช่น ผู้หญิงชาวปากีสถานมีบทบาทในการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ ภายหลังจากเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ และการเกิดขึ้นของวัฒนธรรมการซื้อขายแบบบริโภคนิยม และการซื้อสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจได้ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศในแง่บวก

2.3 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสังคม-วัฒนธรรมและการเมือง

2.3.1 ความหมายของสังคม-วัฒนธรรม และการเมือง

“การเมือง” (politic) มาจากคำภาษากรีก “polis” แปลว่า “รัฐ” หรือ “ชุมชนทางการเมือง” มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้หลากหลายต่างกันขึ้นอยู่กับทัศนะและความเข้าใจของนักวิชาการแต่ละคน

Pennock and Smith (1964) ได้กล่าวไว้ว่า “การเมือง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ สถาบันและองค์กรในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเด็ดขาดครอบคลุมสังคมนั้น ในการสถาปนาและทำนุรักษาคำความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มีอำนาจในการทำให้

จุดประสงค์ร่วมกันของสมาชิกในสังคมได้บังเกิดผลขึ้นมา และมีอำนาจในการประนีประนอมความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนในสังคม”

เพลโต (Plato) นักปราชญ์กรีกให้ความหมายของการเมืองว่า “เป็นกิจกรรมที่แสวงหาความยุติธรรม และเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีของสังคม”

อริสโตเติล (Aristotle) บิดาแห่งวิชารัฐศาสตร์ ให้ความหมายไว้ว่า “การเมือง หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อสาธารณประโยชน์”

ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Lasswell) ให้ความหมายว่า “การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม”

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่ากิจกรรมที่เรียกว่าการเมืองเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

(1) เกี่ยวข้องกับมหาชน มีผลกระทบกับคนจำนวนมาก หมายถึง การเมืองเป็นกระบวนการซึ่งเป็นที่มาของอำนาจที่มีผลในการบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ที่รัฐบาลใช้ในการปกครองประชาชนผ่านการบริหารโดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

(2) เกี่ยวข้องกับรัฐ หมายถึง การบริหารประเทศ โดยการวางกฎระเบียบต่าง ๆ จะมีกระบวนการผ่านหน่วยงานของรัฐ

(3) เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางการบริหารที่กล่าวมาข้างต้น คือ กิจกรรม การกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้้นำให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน ขอบข่าย และธรรมชาติของการเมือง

โรเบิร์ต เอ เดาส (Robert A Dahl) ให้คำอธิบายถึงธรรมชาติของการเมืองไว้ดังนี้

(1) การเมืองเป็นเรื่องที่ต้องสัมพันธ์กับเรื่องอื่น ๆ ในสังคม

(2) การเมืองเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ในสังคมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเมืองได้

(3) การเมืองเป็นเรื่องของการปกครอง กลุ่มอำนาจการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ

ชลธิศ ธีระฉัตร (2551) อธิบายถึงความหมายของ “การเมือง” ว่า ในความหมายที่ผูกติดกับระบบการเมืองและ/หรือรัฐ การเมือง คือ การจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าหรือทรัพยากร โดยมีอำนาจที่เป็นที่ยอมรับกันมาทำให้เกิดการปฏิบัติตาม หรือการเมืองเป็นเรื่องของการที่มีคนกลุ่มหนึ่งใช้อิทธิพลต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม เช่น อำนาจ ความศรัทธา นับถือ ความยุติธรรม ความนิยมชมชอบ ความอยู่ดีกินดี ความมั่งคั่ง ความรอบรู้ ทักษะ เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ได้ให้ความหมายสังคมไว้ว่า “สังคม คือ คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน” และได้ให้ความหมายวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ”

ความหมายของวัฒนธรรมจากนักมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไปกว่า 100 ความหมาย แต่ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติได้เปรียบเทียบนิยามวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก และสรุปพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการ คือ (ยศ สันตสมบัติ, 2548)

(1) วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วมและค่านิยมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมของคนในวัฒนธรรมเดียวกันจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งทำให้พฤติกรรมของเขามีความสอดคล้องต้องกันกับผู้อื่น

(2) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ที่ละเล็กทีละน้อยจากการเกิดและโตมาในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

(3) วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ พฤติกรรมของมนุษย์มีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของมนุษย์เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น เงินตรา ไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา

(4) วัฒนธรรมเป็นองค์ของความรู้และภูมิปัญญา ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

(5) วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น การสร้างประเพณี หรือแนวความคิดต่าง ๆ

(6) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง แต่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสังคม-วัฒนธรรม และการเมืองจะเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ ซึ่งกำหนดบทบาท แนวคิด ทักษะ และพฤติกรรมของคนในสังคมในทุก ๆ ด้านรวมถึงในด้านการติดต่อธุรกิจระหว่างประเทศ ประเทศที่มีสังคม-วัฒนธรรมและการเมืองในรูปแบบเดียวกันก็มีข้อได้เปรียบในการทำความเข้าใจในการเจรจาทางธุรกิจ หรือผู้ประกอบการที่เข้าใจถึงลักษณะของสังคม-วัฒนธรรมและการเมืองของประเทศที่ตนไปลงทุนก็สามารถวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการทำการค้าได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามหากต้องเผชิญกับลักษณะสังคม-วัฒนธรรมและการเมืองที่แตกต่างกันอาจจะพบว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจได้

2.3.2 แนวคิด ทฤษฎีของสังคม วัฒนธรรมและการเมือง

การเมืองเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจการปกครองและการใช้อำนาจและเศรษฐกิจเป็นเรื่องของการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้แก่สาธารณชนเพื่อความสมบูรณ์พูนสุขแก่ส่วนรวม นักเศรษฐศาสตร์ยอมรับว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อระบอบการเมืองของแต่ละสังคมเป็นอย่างดี

อริสโตเติลมีความเห็นว่า เสถียรภาพทางการเมืองขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจมาก และได้เสนอรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดคือ รูปแบบที่เรียกว่า “มัชฌิมวิถีธิปไตย” หรือ “Polity” คือ รูปแบบการปกครองที่มีชนชั้นกลางอยู่ในสังคมจำนวนมากเศรษฐกิจกับการเมืองเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออกคือ ทั้งการเมืองและเศรษฐกิจต่างมีอิทธิพลต่อกัน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538)

ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์ (2553) ได้กล่าวว่า “สังคมและวัฒนธรรม ถือได้ว่าเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิตของประชาชนภายในชาติรวมทั้งวิถีการใช้ชีวิตประจำวัน แต่แต่ละประเทศจะมีวัฒนธรรม ความเชื่อ ทักษะ แนวคิดของตนเอง ขณะที่วัฒนธรรมที่ประชาชนกำลังปฏิบัติจะฝังรากลึกเข้าไปในจิตใจของผู้คนอย่างยากที่จะเปลี่ยนแปลง แม้ว่าบางสังคมจะยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิมมากเกินไป”

เมื่อธุรกิจเผชิญหน้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศที่เข้าไปทำธุรกิจด้วย ธุรกิจอาจจะพบว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดความล้มเหลวในการดำเนินการ ดังนั้นธุรกิจจะต้องทำการผสมผสานทางวัฒนธรรม เพื่อปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเอง สภาพแวดล้อมทางด้านวัฒนธรรมสามารถแยกย่อยออกได้หลายแง่มุม เช่น ภาษา ศาสนา ค่านิยม ทักษะคน ประเพณี ดังต่อไปนี้ (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 59)

(1) ภาษา (Language)

เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร มีทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทาง ภาษาเป็นภาพสะท้อนของวัฒนธรรมในใจของผู้คน ภาษาเป็นสื่อในการรวบรวมและประเมินข่าวสารการเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งยังใช้ในการติดต่อสื่อสารทั้งรับและส่งข้อมูลที่ต้องการ เมื่อเราเข้าไปทำธุรกิจ หรือเข้าไปลงทุนในประเทศใดประเทศหนึ่ง การที่เราสามารถเข้าใจทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทางในประเทศที่เราเข้าไปลงทุนจะสามารถให้เราสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร เก็บข้อมูลและสังเกตพฤติกรรมความต้องการของลูกค้าได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการตลาด ภาษาหลักที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในโลกได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน แต่หากพิจารณาจากจำนวนประชากรที่ใช้ภาษามากที่สุดคือ ภาษาจีนแมนดาริน รองลงมาคือ ภาษาฮินดู ภาษาสเปน ภาษาอังกฤษ และภาษาอารบิกตามลำดับ สิ่งที่ต้องระวังอีกเรื่องคือการใช้คำพูดในภาษาหนึ่งอาจพ้องเสียงกับอีกภาษาหนึ่ง เช่น เลขสี ในภาษาไทย หมายถึงจำนวนหรือลำดับที่ 4 แต่ในภาษาจีนหมายถึงความตาย ดังนั้น การตั้งชื่อหรือรุ่นของสินค้าหรือบริการใด ๆ จึงจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องนี้ด้วย (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 59-60)

(2) ศาสนา (Religion)

เป็นพื้นฐานการกำหนดขอบเขต ความเชื่อ ทักษะคน พื้นฐานทางสังคม ดังจะเห็นได้ว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศอย่างมาก การกระทำใดเป็นข้อขัดแย้งต่อหลักการของศาสนาแล้ว ย่อมส่งผลเสียต่อการดำเนินธุรกิจอย่างแรงศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลก คือ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธ ตามลำดับ (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 60)

ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา มีความสอดคล้องกับการดำเนินการทางธุรกิจในสังคม ซึ่งผู้นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน เช่น คาทอลิก โปรเตสแตนต์ มุสลิม ฮินดู และพุทธ จะสะท้อนถึงการดำเนินกิจกรรมการเป็นเจ้าของและการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เช่น หลักศาสนาอิสลามมีความขัดแย้งต่อการดำเนินธุรกิจหลายด้าน (ฉกษ กุสิสร, 2554) เช่น ในอดีตประเทศอิสลามไม่อนุญาตให้มีการเก็บดอกเบี้ยจากการดำเนินธุรกิจ จนกระทั่งมาแก้ไขกฎหมายภายในปี 2544 เป็นต้นมา หรือระบอบวรรณะของศาสนาฮินดูที่จำกัดโอกาสในการทำธุรกิจของผู้คน ตรงกันข้ามกับศาสนาพุทธที่ไม่ส่งเสริมในเรื่องวรรณะ ทำให้มีผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจที่นับถือศาสนาพุทธในประเทศอินเดียมากกว่าศาสนาฮินดู หรือความแตกต่างของแนวความเชื่อระหว่างนิกายคาทอลิกที่เคร่งครัดไม่สนับสนุนให้ผู้คนขยายธุรกิจ ตรงกันข้ามกับโปรเตสแตนต์ที่สนับสนุนแนวคิดทุนนิยมและการเปิดตลาดเสรี เป็นต้น

(3) ค่านิยมและทัศนคติ (Value และ Attitude)

เป็นสิ่งที่กำหนดแนวคิดของบุคคลหรือกลุ่มคนที่เปลี่ยนได้ยากมาก ค่านิยมและทัศนคติเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคลและท้องถิ่น และจะเป็นตัวกำหนดทัศนคติต่อไปอีกทีหนึ่ง เมื่อเวลาเปลี่ยนไป ค่านิยมและทัศนคติก็เปลี่ยนแปลงได้ เช่น เมื่อคนร่ำรวยขึ้น ความนิยม และทัศนคติในการใช้สินค้าราคาถูกก็จะเปลี่ยนแปลงไป แต่จะหันไปสนใจสินค้าที่มีชื่อเสียง และราคาแพงแทน ซึ่งบางประเทศอาจจะมีทัศนคติแบบชาตินิยมที่คิดว่าชาติพันธุ์ของตนเหนือกว่าใคร ทำให้ไม่ยอมรับในชาติพันธุ์อื่น การดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ ควรสอดคล้องกับคุณค่าและทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในประเทศนั้น ๆ (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 60-61)

(4) ประเพณี (Custom)

การแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกไปอย่างทั่วโลก ทำให้การดำเนินธุรกิจบางประการจะได้รับอิทธิพลจากจารีตประเพณี ดังนั้น การทำธุรกิจจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย ก่อนที่จะเข้าไปลงทุนในประเทศใด ๆ ก็ตามบางประเทศเช่น ชาติอาหรับ ยังคงยึดมั่นกับจารีตประเพณีอย่างแน่นแฟ้น วิธีทางการดำเนินธุรกิจบางประการ จะได้รับอิทธิพลจากจารีตประเพณีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ชาวญี่ปุ่นจะเจรจาธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการในบาร์ หรือคาราโอเกะ เป็นต้น (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 61)

(5) การศึกษา (Education)

มีผลต่อกระบวนการความคิด ทัศนคติ ของประชาชนในแต่ละประเทศ ระดับการศึกษาของคนส่วนใหญ่ในประเทศจะมีผลต่อการยอมรับสินค้าใหม่ ๆ ที่ใช้วิทยาการและเทคโนโลยีขั้นสูงด้วย ดังนั้น คนที่มีการศึกษาสูงจะมีการยอมรับสินค้าที่ทันสมัยได้ง่ายกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย ขณะที่การศึกษายังมีผลต่อการสื่อสารมวลชนในประเทศนั้นด้วย การใช้โฆษณาข้อความจะได้ผลมีประสิทธิภาพสูงในประเทศที่มีคนอ่านออกเขียนได้ ส่วนในประเทศที่ประชาชนมีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างน้อย รูปแบบของการโฆษณาควรเน้นให้มีรูปภาพให้มากขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ การศึกษายังส่งผลต่อการสรรหาและพัฒนาบุคคล เพื่อเข้ามาดำเนินงานในองค์กร เนื่องจากต้องจัดให้มีการฝึกอบรม หรือพัฒนาเทคนิคการทำงานใหม่ ๆ เป็นต้น (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 61)

(6) สถาบันทางสังคม

ครอบครัว เป็นสถาบันที่สำคัญประการหนึ่งต่อพฤติกรรมการบริโภค ลักษณะและขนาดของครอบครัวมีผลต่อปริมาณการซื้อสินค้า ครอบครัวใหญ่อยู่ด้วยกันหลาย ๆ คนจำเป็นต้องใช้ของใช้ร่วมกันในปริมาณที่มากขึ้น รวมทั้งผู้มีอิทธิพลหรือเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ซึ่งอาจจะมีหลายคน ดังนั้น การทำวิจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ ควรทำการวิจัยให้เข้าใจถึงบทบาท ลักษณะของครอบครัว เช่น จำนวนสมาชิกภายในครอบครัว ผู้นำครอบครัว และการจัดลำดับชั้นทางสังคมของคนส่วนใหญ่ภายในประเทศก็มีส่วนกำหนดแผนการตลาดได้ด้วย เช่น การทำธุรกิจในประเทศกำลังพัฒนาที่มีชนชั้นกลางและชั้นต่ำ จะนิยมใช้กลยุทธ์สินค้าราคาถูก เป็นต้น (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 61-62)

การดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมของประเทศแม่ และประเทศท้องถิ่นที่เข้าไปดำเนินธุรกิจจึงมีหลายแนวทาง แต่ละแนวทางมีความแตกต่างกัน ในรูปแบบการดำเนินงานที่พยายามปรับตัวให้เหมาะสมกับประเทศที่ตนทำธุรกิจให้มากที่สุด ดังนี้

(1) หลากหลายนิยม (Polycentrism)

เป็นลักษณะแนวทางขององค์กรธุรกิจระหว่างประเทศ ซึ่งกระจายการควบคุมดูแล การดำเนินงานในแต่ละที่ให้แตกต่างกัน เพื่อปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาวะในแต่ละประเทศ ซึ่งแต่ละที่ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน แต่แนวทางนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะประสบความล้มเหลวในการดำเนินงาน เนื่องจาก

(1.1) ธุรกิจมีต้นทุนในการดำเนินงานที่สูงขึ้น

(1.2) ธุรกิจปรับตัวมากเกินไปจนสูญเสียเอกลักษณ์เดิม

(1.3) การผลิตสินค้าหรือบริการไม่เป็นมาตรฐาน เนื่องจากต้องปรับให้เข้ากับความต้องการแต่ละท้องถิ่น หรือแต่ละประเทศ (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 62)

(2) ชาตินิยม (Ethnocentrism)

เป็นความเชื่อของกลุ่มของตนเหนือกว่าผู้อื่น โดยนับถือเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของตนเป็นใหญ่ การดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศโดยความเชื่อเช่นนี้จะทำให้ละเลยต่อความแตกต่างระหว่างชนชาติ และพยายามยึดยึดสิ่งที่ตนปฏิบัติในบริษัทแม่ให้แก่การดำเนินการในบริษัทลูกหรือบริษัทสาขาในต่างประเทศด้วย (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 62-63)

(3) โลกานิยม (Geocentrism)

เป็นแนวคิดที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง Polycentrism และ Ethnocentrism โดยการผสมผสานการจัดการในแบบแผนของประเทศแม่และประเทศที่เข้าไปดำเนินธุรกิจ ซึ่งถ้าประเทศท้องถิ่นมีความแตกต่างจากประเทศแม่มาก ก็ต้องตัดสินใจเลือกระหว่างการเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินธุรกิจเอง การเปลี่ยนแปลงนโยบายการดำเนินงานข้ามชาติไม่เพียงแต่การปรับนโยบายหลักในสำนักงานใหญ่ให้สอดคล้องกับแต่ละประเทศ แต่เป็นการนำเอาแนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้และประสบการณ์ในต่างประเทศไปเสริม และปรับนโยบายหลักในสำนักงานใหญ่ที่ประเทศแม่ด้วย (ทวิศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2553: 63)

ทฤษฎีสังคม (Social Theory) ความหมายของทฤษฎี คือ คำอธิบายสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดสำหรับนักวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีจะต้องเป็นคำอธิบายตามหลักเหตุผลแสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของสิ่งนั้นอย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์สิ่งนั้นในอนาคตได้

ดังนั้น ความหมายของทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายเรื่องของคนและความสัมพันธ์ระหว่างคนตามหลักเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของคนหรือระหว่างคนต่อคน คนต่อกลุ่มคนต่อสภาพแวดล้อม อย่างมีระบบจนสามารถพยากรณ์ได้ (สำนักบรรณสารและสารสนเทศ, 2557: เว็บไซต์)

ทฤษฎีสังคมตามความหมายดังกล่าวจึงมีขอบเขตกว้างขวาง เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับคนแต่ละบุคคล กลุ่มคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่าง ๆ รวมไปถึงคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ข้อสำคัญนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบระเบียบพอที่จะเป็นฐานในการพยากรณ์เรื่องทำนองเดียวกันในอนาคตได้ (สำนักบรรณสารและสารสนเทศ, 2557: เว็บไซต์)

Bayer (2013) กล่าวว่า “โดยทั่วไป ความพยายามที่จะอธิบายส่วนหนึ่งส่วนใดของสังคม (Social life) ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีสังคม” และ Henry P Fairchild ให้ความหมายว่า “ทฤษฎีสังคม คือ การวางนัยทั่ว ๆ ไปหรือข้อสรุปที่ใช้ได้ทั่วไป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง”

ทฤษฎีทางสังคมกับแนวคิดทางสังคม มีความคล้ายคลึงกัน แต่ไม่เหมือนกัน ดังนี้

(1) ประการแรก ทฤษฎีทางสังคมเป็นคำอธิบายเรื่องเกี่ยวกับคน หรือความสัมพันธ์ระหว่างคน ซึ่งเป็นการรู้ระดับหนึ่งที่ยังไม่ถึงขั้นอธิบาย

(2) ประการที่สอง ทฤษฎีทางสังคม แสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของคนหรือระหว่างคนต่อคนอย่างมีระบบ แต่แนวคิดทางสังคมไม่กำหนดว่าต้องเป็นเช่นนั้น

(3) ประการที่สาม ทฤษฎีทางสังคมมีความสามารถพยากรณ์อนาคตได้ แต่แนวคิดทางสังคมไม่ถึงขั้นนั้น

(4) ประการที่สี่ ทฤษฎีทางสังคมอาจมีรูปของข้อความที่เตรียมไว้สำหรับการพิสูจน์ด้วยข้อมูลประจักษ์ ทฤษฎีทางสังคมอาจมีทั้งที่เคยตรวจสอบด้วยข้อมูลประจักษ์ หรือยังไม่เคยผ่าน แต่ได้มีการเตรียมหรือมีลักษณะที่พร้อมจะให้พิสูจน์ (สำนักบรรณสารและสารสนเทศ, 2556)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายปรากฏการณ์สังคมอย่างใดอย่างหนึ่งตามหลักเหตุผล โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของปรากฏการณ์สังคมนั้น จนสามารถที่จะพยากรณ์ปรากฏการณ์สังคมในอนาคตได้ ทฤษฎีสังคมมีความหมายกว้างเป็นทฤษฎีของจิตวิทยา ซึ่งอาจหมายถึงเรื่องของคนแต่ละคนก็ได้ (Psychology studies human interaction of individuals) หรืออาจหมายถึงทฤษฎีรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจของคนหลายคนที่เกี่ยวข้องกัน หรืออาจหมายถึงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ อันเป็นเรื่องของคนหลายคนกับวัตถุในการผลิตการจำหน่ายแจกผลิตภัณฑ์และบริการในการอุปโภคบริโภคได้ และอาจเป็นทฤษฎีสังคมวิทยา เป็นเรื่องของรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์หรืออาจจะเป็นทฤษฎีของมานุษยวิทยาเป็นเรื่องของคนที่มีแบบแผนการคิด การกระทำหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีทางสังคมจึงคล้ายกับแนวคิดทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับคนและความสัมพันธ์ระหว่างคน รวมทั้งระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีความแตกต่างกันที่ทฤษฎีเป็นข้อความที่เป็นไปตามหลักเหตุผล มีระบบและพยากรณ์ปรากฏการณ์ในอนาคต (สำนักบรรณสารและสารสนเทศ, 2557: เว็บไซต์)

ดังนั้น สังคม วัฒนธรรม และการเมืองอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศนั้น จากรูปแบบการปกครอง นโยบายทางการเมือง รวมถึงบทบัญญัติ ข้อกำหนดด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ปัญหาทางการเมือง และปัญหาทางสังคม ก่อให้เกิดแรงจูงใจหรืออุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการค้าระหว่างประเทศตามแนวคิด ปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมการประกอบธุรกิจ ที่ระบุว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการบรรลุเป้าหมายขององค์การ หน่วยงาน หรือผู้ประกอบการ ซึ่งปัจจัยประเภทนี้ไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง ซึ่งพลังเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่

ภาวะเศรษฐกิจ หมายถึง สถานการณ์ต่าง ๆ ของเศรษฐกิจที่แสดงถึงฐานะการเงินของประเทศในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยการวัดจากเครื่องมือทางสถิติที่เกี่ยวข้องกับอัตราการ

ว่างงาน ข้อมูลการลงทุนในตลาดหุ้น และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) หรือตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการค้า การลงทุน และนโยบายการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาล

สังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนทัศนคติทางสังคม ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ พฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร เช่น การศึกษา ที่นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการขายสินค้าและการหากำไรของกิจการของแต่ละประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการค้าขายระหว่างประเทศ หรือการค้าขายชายแดนระหว่างประเทศ

การเมือง หมายถึง นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง เช่น นโยบายส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ และในทางอ้อม เช่น นโยบายที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าหรือไม่ก็ตาม

กฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ คือ สิ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม หรือไม่ควรปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ ในการประกอบธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งกฎระเบียบ/ข้อบังคับก็จะมี ความแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงานและแต่ละประเทศ (ในที่นี้รวมถึงกฎระเบียบ/ข้อบังคับที่ไม่เป็นทางการอย่างวัฒนธรรมองค์กรด้วย) ประกอบไปด้วยนโยบายของภาครัฐ (จินตนา บุญบงการ, 2547)

2.3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม และการเมือง

Karen E. T. (2014) ได้ศึกษาผลกระทบของความขัดแย้งต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนวชายแดนของสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเมืองชายแดนของประเทศเม็กซิโกจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในเมืองชายแดนของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือไม่ มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจาก 6 เมืองที่อยู่ติดกันของสหรัฐและเม็กซิโก ในปี 2005 ถึง 2011 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ามีเพียงความรุนแรงประเภทอาชญากรรมเพียงอย่างเดียวที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสหรัฐ และส่งผลกับเฉพาะธุรกิจที่พักและอาหาร ส่วนการชู้กรรโชกและการลักพาตัวไม่ได้มีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจสหรัฐ อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยก่อนหน้าแสดงให้เห็นว่าในช่วงปี 2006 – 2010 ที่รัฐบาลเม็กซิโกทำสงครามกับยาเสพติดส่งผลให้เกิดการขอวีซ่าเพื่อการลงทุนในสหรัฐมากกว่าเดิมร้อยละ 73 ในช่วงเวลา 5 ปี จากงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อการลงทุนต่างประเทศ

Titeca Kristof (2009) ได้ศึกษาการค้าของอุกันดา สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก และซูดานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรหลังจากมีข้อตกลงสันติภาพในปี 2005 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของกระแสการค้าระหว่างทั้งสามประเทศ และเพื่อวิเคราะห์ศูนย์กลางทางการค้าในปัจจุบันของทั้งสามประเทศ มีการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการ ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่ของรัฐในบริเวณพื้นที่ Arua (อุกันดา) Ariwara (คองโก) และจนกระทั่งไปถึงชายแดนซูดาน เก็บข้อมูลภาคสนาม 4 เดือนในปี 2008 และมีการรวบรวมข้อมูลภาคสนามในปี 2005 – 2007 ด้วยการค้าชายแดนในบริเวณนี้มีการพัฒนาอย่างมากจากปัจจัยภายนอกอย่างข้อตกลงสันติภาพ ในปี 2005 แต่ยังคงเสถียรภาพทางการค้า ซึ่งผู้ประกอบการชาวอุกันดาคือศูนย์กลางทางการค้าของภูมิภาคจากความสัมพันธ์ของราคาสินค้าที่แตกต่างกันของทั้ง 3 ประเทศ แต่ผู้ประกอบการเองก็ต้องรับแรงกดดันจากคองโก และซูดาน วิจัยครั้งนี้ทำให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ทำการค้าระหว่างประเทศเพราะแสดงให้เห็นถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ประเทศๆ หนึ่งเป็นศูนย์กลางของการค้าภูมิภาค

Jingxue (Jessica) and et al. (2013) ได้ศึกษาแรงจูงใจของผู้ซื้อสินค้าข้ามชายแดนชาวเม็กซิโกที่มีต่อประเทศอเมริกา การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักเดินทางชาวเม็กซิโกซึ่งเป็นผู้ซื้อข้ามพรมแดน ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจของการซื้อปิ้งข้ามพรมแดนโดยชาวเม็กซิโกในเท็กซัสแสดงให้เห็นถึงการรวมกันของสองจุดมุ่งหมาย คือความพึงพอใจในสินค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาและการเดินทางข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ การวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการเป็นไปในทิศทางของรูปแบบการค้าตามทฤษฎีการค้าแบบโลกาภิวัตน์ ซึ่งประเทศที่เจริญกว่าอย่างสหรัฐอเมริกาได้ส่งเสริมการค้าโดยการกระตุ้นความต้องการบริโภคสินค้าและบริการของชาวต่างชาติที่มีต่อประเทศตน ส่งผลให้นักท่องเที่ยววัยรุ่นชาวเม็กซิโกมีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคสินค้าและบริการของประเทศสหรัฐอเมริกาและการเดินทางข้ามประเทศมาเพื่อซื้อสินค้าที่สหรัฐอเมริกาที่มีความคุ้มค่า เนื่องจากราคาของสินค้า คุณภาพ บริการ และความสะอาดสบายมีมากกว่าที่เม็กซิโก นอกจากนี้ยังได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งช้อปปิ้งที่ตนมาซื้อสินค้าอีกด้วย อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ก็มีข้อจำกัดด้วยเรื่องของจำนวนข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนเพียงแค่ 150 คน และจัดเก็บข้อมูลในบริเวณของห้างสรรพสินค้า และศูนย์การค้าชื่อดังในรัฐเท็กซัสเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่สามารถเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวเม็กซิโกได้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

Toshihiro K. (2010) ได้ศึกษาโอกาสและปัญหาที่ในการค้าระหว่างประเทศของพม่าและสาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าระหว่างประเทศของประเทศพม่าและจีน ในบริเวณเส้นทางมูเซ – มณฑลยูนนาน โดยการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งการวิจัยแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าปัจจุบันเส้นทางดังกล่าวจะเป็นเส้นทางส่งออกและนำเข้าหลักที่ทำรายได้ในการค้าระหว่างประเทศมากที่สุดแก่พม่า แต่การค้าของทั้งสองประเทศดูจะไม่มั่นคงนักเนื่องจากความปลอดภัยในพื้นที่ชายแดนซึ่งเกิดจากความขัดแย้งภายในระหว่างรัฐบาลและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของทั้งสองประเทศ และจุดตรวจสินค้าระหว่างทางที่มีมากเกินไป รวมถึงเส้นทางการขนส่งสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน โอกาสทางการค้าของทั้งสองประเทศจึง ขึ้นอยู่กับการแก้ปัญหาของรัฐบาลพม่า โดยการยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบริเวณชายแดน การวางพื้นฐานด้านการอำนวยความสะดวกทางการขนส่งและมีการทำประกันภัยอุบัติเหตุเพื่อเป็นพื้นฐานการสร้างเชื่อมั่นให้แก่จีน

สิทธิชัย อนันต์รังสี (2555) ได้ศึกษาการค้าชายแดนระหว่างไทยและพม่า: การทบทวนสิ่งสำคัญที่แฝงอยู่ระหว่างเมาดานัง และด่านสิงขร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุปัญหาที่เพิ่มและข้อจำกัดในการพัฒนาการค้าชายแดนในบริเวณเมาดานัง และด่านสิงขร วิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ การวิจัยพบว่าความร่วมมือข้ามพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่าช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในบริเวณใกล้เคียงของจุดข้ามแดน เช่น การสร้างและซ่อมแซมเส้นทางขนส่งเชื่อมต่อระหว่างเมาดานังและมะริด รวมถึงท่าเรือน้ำลึกที่ทวาย, นำมาซึ่งนโยบายภาษีและอื่น ๆ แต่มีข้อจำกัดสองสิ่งสำคัญ คือมีความขัดแย้งและเหตุรุนแรงระหว่างรัฐบาลทหารพม่าและชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลย ในงานวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะว่าปัญหาของการรักษาความปลอดภัยจะต้องมีการพิจารณาอย่างจริงจัง กิจกรรมทางเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของนักลงทุนได้รับผลกระทบอย่างมากจากความเสี่ยงของความผิดปกติกติและความรุนแรงบริเวณชายแดน ซึ่งขัดขวางความร่วมมือระหว่างประเทศไม่ควรจะถูกแทรกแซงโดยกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การประสบความสำเร็จในการเปิดประเทศอย่างแท้จริงที่ปราศจากนัยทาง

การเมือง จากข้อค้นพบของวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางการเมืองและวัฒนธรรมอย่างความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์รวมการละเลยสภาพแวดล้อมส่งผลอย่างมากต่อการพัฒนาและความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศไทยและพม่า

Victor O. (2010) ได้ศึกษาผลกระทบของการค้านอกระบบต่อการพัฒนาภูมิภาคทางการค้าของประชาคมแอฟริกาตะวันออก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าอะไรคือปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของการค้าชายแดนนอกระบบและการค้าชายแดนนอกระบบนี้จะส่งผลอย่างไรต่อการพัฒนาประชาคมแอฟริกาตะวันออก โดยการเก็บข้อมูลจากบริษัทนอกระบบและในระบบที่เข้าร่วมการค้าชายแดนนอกระบบในประเทศเคนยา แทนซาเนีย บุรุนดี روانดา และอุกันดา จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดการค้าชายแดนนอกระบบคือ เศรษฐกิจที่อ่อนแอส่งผลให้เกิดการลดการจ้างงาน ช่องโหว่ของข้อกำหนดทางการค้า และความเข้มงวดของกฎหมาย การค้านอกระบบได้ส่งผลเสียต่อการพัฒนาประชาคมการค้าอย่างชัดเจนเนื่องจากทำให้การค้าในระบบอ่อนแอและทำให้รัฐบาลสูญเสียรายได้จากการเก็บภาษีเป็นจำนวนมากและส่วนใหญ่มาจากบริษัทในระบบที่หลบเลี่ยงข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายมากกว่าผู้ประกอบการรายย่อย จึงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลเองที่จะสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ แก้ไขช่องโหว่ของกฎหมายและข้อกำหนดที่ขัดต่อความเป็นจริง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการกลับเข้ามาทำการค้าอย่างถูกกฎหมาย

Rey K. (2011) ได้ศึกษาระบบการควบคุมชายแดนเพื่อป้องกันการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ศึกษาจากการข้อมูลทุติยภูมิเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากระบบการป้องกันผู้ลักลอบเข้าประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างผิดกฎหมายโดยมุ่งศึกษาที่ชายแดนสหรัฐและเม็กซิโก ซึ่งนโยบายความปลอดภัยเกิดจากเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในวันที่ 11 กันยายน 2001 ส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาทุ่มงบประมาณมหาศาลในการควบคุมกับเดินทางเข้าประเทศ ส่งผลให้การเข้าประเทศทั้งทางชายแดนและทางสนามบินมีความเข้มงวดมาก ส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุน เพราะขาดแรงงานค่าแรงต่ำ นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องทุ่มงบประมาณมหาศาลในด้านความปลอดภัยแล้ว ยังต้องรับมือกับการที่นายจ้างพยายามหาช่องทางฝ่าฝืนช่องโหว่ทางกฎหมายเพื่อหาแรงงานจากค่าแรงต่ำจากต่างประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขนโยบายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การทำการค้า เช่น การใช้ข้อตกลง Visa Waiver ในประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำ เพื่อลดขั้นตอนการตรวจสอบที่เข้มงวด

Jennifer Pamela Poole (2010) ได้ศึกษาการเดินทางในธุรกิจระหว่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบของการเดินทางข้ามประเทศและการค้าระหว่างประเทศ โดยเก็บรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์โดยใช้การสำรวจเอกลักษณ์ของผู้เดินทางขาออกทั้งหมดจากสหรัฐในเที่ยวบินระหว่างประเทศที่มีเป้าหมายแตกต่างกันระหว่างมาทำธุรกิจและการเดินทางเพื่อการพักผ่อนและเป็นผู้อยู่อาศัยของสหรัฐหรือไม่ แสดงให้เห็นว่า นโยบายและวัฒนธรรมส่งผลต่อทั้งผู้เดินทางเข้าประเทศทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวและผู้ที่มาพักผ่อนหย่อนใจ แต่จะมีผลอย่างมากต่อผู้ที่เข้ามาติดต่อธุรกิจ เห็นได้จากการลดลงของผู้ที่เดินทางเข้าประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ไม่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักหรือภาษาราชการ ซึ่งทั้งหมดส่งผลมากจากนโยบายความปลอดภัยหลังจากวันที่ 11 กันยายน 2544 แม้ว่ารัฐบาลจะมีการสนับสนุนการค้าจากหลาย ๆ โครงการก็ตาม

จึงจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์และความสะดวกสบายต่อการเดินทางเข้าสู่รัฐจึงเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

leva Jusionyte (2012) ได้ศึกษาการผลิตข้าวในชายแดนอาร์เจนตินามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าความสามารถในการผลิตข้าวชายแดนของสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับรัฐและมีการถูกรวบงำอยู่หรือไม่ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเชิงคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ของเมือง Puerto Iguazú จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการนำเสนอข่าวชายแดนของสื่อมวลชนมีการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงตามกฎหมายและหลักจริยธรรม แต่บ่อยครั้งข่าวบางอย่างไม่สามารถออกสู่สาธารณชนเนื่องจากนโยบายของรัฐที่พยายามปกปิดข้อมูลที่ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ประเทศซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนระหว่างประเทศและการค้าบริเวณชายแดน สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลอาร์เจนตินาพยายามป้องกันการลดลงของการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศโดยการกระทำดังกล่าว ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาที่ร้ายแรงกว่าการลดลงของการลงทุน อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและผู้ลงทุนจากต่างชาติ ดังนั้น รัฐบาลควรแก้ปัญหาให้ตรงจุดโดยการปราบปรามการกระทำที่ผิดกฎหมายและหยุดการปิดกั้นข้อมูลที่เป็นความจริงแก่สื่อมวลชนและประชาชน

Caroline L. and Evdokia (2009) ได้ศึกษาการค้าชายแดนนอกระบบและการส่งเสริมการปฏิรูปในประเทศแถบทะเลทรายซาฮารา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ามาตรการการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีศักยภาพที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการค้าจะเปลี่ยนจากการค้านอกระบบมาทำการค้าอย่างเป็นทางการหรือไม่ การวิจัยแสดงให้เห็นว่ามาตรการที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมการค้าอย่างเป็นทางการ และการลดความซับซ้อนและขั้นตอนของการส่งออกจะช่วยให้ผู้ประกอบการนอกระบบกลับมาทำการค้าอย่างเป็นทางการได้ วิจัยนี้เป็นอีกหนึ่งวิจัยจากหลาย ๆ วิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาหลักของการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการคือค่าใช้จ่ายในการส่งออกหรือนำเข้าสินค้าที่มักเกิดขึ้นจากขั้นตอนต่าง ๆ ของศุลกากร รวมถึงขั้นตอนที่ยุ่งยากและเสียเวลา ทำให้การทำการค้าอย่างเป็นทางการเป็นการเสียทั้งค่าใช้จ่ายและเวลาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการประกอบธุรกิจ ดังนั้น รัฐบาลควรจัดการระบบศุลกากรให้มีมาตรฐานที่สามารถรองรับต่อความต้องการในการทำธุรกิจของผู้ประกอบการได้

Cristobal Young (2009) ได้ศึกษาศาสนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของยุโรปตะวันตก ว่าประเทศที่นับถือศาสนาคริสต์ที่มีความแตกต่างกันทางนิกายส่งผลถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือไม่ โดยการวิเคราะห์ค่า GDP ทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1500 - 2000 แสดงให้เห็นว่าประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือนิกายโปรเตสแตนต์มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าเนื่องจาก 1) เศรษฐกิจภายใต้การควบคุมของศาสนา 2) การเติบโตทางการศึกษา 3) ผลเสียจากการปฏิรูปนิกายของคาทอลิก 4) การสร้างชั้นธุรกิจอิสระจากการค้าทาสที่นำมาซึ่งการปฏิรูปสถาบันอันทันสมัย การวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าศาสนาส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากศาสนาเป็นความเชื่อที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ซึ่งนิกายคาทอลิกมีกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดกว่าส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและดุลการค้าต่ำกว่านิกายโปรเตสแตนต์ที่เกิดขึ้นในภายหลัง ซึ่งทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ไม่ผูกมัดกับศาสนา อย่างไรก็ตามผู้คนที่ทั้งสองนิกายมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจต่อศาสนาต่ำลงผกผันกับการเติบโตทางธุรกิจของประเทศที่มากขึ้น ทั้งนี้อาจตีความได้ในที่นี้ว่าศาสนาเป็นปัจจัยที่มีจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ

สังคม วัฒนธรรม และการเมืองมีอิทธิพลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศ เห็นได้จาก ลักษณะผิดปกติใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนมักจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ เช่น คดีอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นในประเทศเม็กซิโกจากสงครามยาเสพติดส่งผลให้เกิดผลกระทบในแง่บวกต่อธุรกิจด้านอาหารและที่พักในเมืองที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนของประเทศสหรัฐอเมริกา และผู้ลงทุนดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะกลับไปลงทุนที่ประเทศเม็กซิโกที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าในสหรัฐหลังจากที่เหตุการณ์ดังกล่าวสงบลง สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของการลงทุน ในทำนองเดียวกันความวัฒนธรรมก็เป็นตัวกำหนดบทบาทของ ผู้ประกอบในการค้าระหว่างประเทศ เห็นได้จากการถูกจำกัดบทบาทของผู้หญิงและเด็กในการเข้าถึง การลงทุนในประเทศแถบแอฟริกา ในอีกแง่หนึ่งความสัมพันธ์ที่ดีทางการเมืองและวัฒนธรรมก็ส่งผลให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดีเช่นกัน ดังที่เกิดขึ้นในซาราวักและกาลีนตันที่ความ ใกล้เคียงทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างยั่งยืน แม้ทั้งสองประเทศจะมีข้อ ขัดแย้งทางนโยบายเศรษฐกิจก็ตาม

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสองประเทศตั้งอยู่บนแนวทางและนโยบายทางการเมือง ของทั้งสองประเทศว่าส่งเสริมให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมากน้อยเพียงใด และ นโยบายดังกล่าวของทั้งสองประเทศมีความสอดคล้องกันเท่าใด จากการศึกษาและทบทวนวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับพบว่าแนวทางและนโยบายของรัฐส่งผลกระทบต่อการลงทุนและการค้าระหว่าง ประเทศอย่างเป็นทางการ กลับกันผลกระทบทางการเมืองต่อการค้าของระบบของผู้ประกอบการราย ย่อยและผู้ประกอบการนอกกฎหมายกลับไม่เป็นที่ปรากฏให้เห็นเท่าไรนัก

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ

Basher H. M. and et al. (2011) ได้ศึกษากรณีศึกษากรณีสินค้าภายใต้ข้อตกลงการค้าของ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอาหรับส่งเสริมหรือขัดขวางการค้าเสรีหรือไม่ วัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) ที่อยู่ในข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศอาหรับ โดยการวิเคราะห์บทความในรายละเอียดของกฎหมายกำหนดใน สหรัฐอเมริกา-อาหรับ การวิเคราะห์ปัจจัยต่างที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญและการ ทดสอบที่มีมูลค่าเพิ่ม กระบวนการเฉพาะผลิตภัณฑ์ และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องของถิ่นกำเนิดสินค้า จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กฎถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีซึ่งมีความซับซ้อนและอาจ เป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศ ซึ่งการวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าข้อตกลงการค้าเสรีได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหรือข้อบังคับบางอย่างให้มีความยืดหยุ่นเพื่อเอื้อต่อการทำการค้าระหว่างประเทศ การปฏิรูปกฎและข้อบังคับต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสินค้าจึงมีความสำคัญต่อการ ส่งเสริมการค้าภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีอย่างเต็มประสิทธิภาพเช่นเดียวกับการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม

Faiz M. Sh. et al. (2009) ได้ศึกษาการเปิดเสรีการค้าทวิภาคีและข้อตกลงการค้าเอเชียใต้ใน เศรษฐกิจปากีสถาน โดยใช้โมเดล CGE มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ของการเปิดเสรี การค้าสินค้าเกษตรและข้อตกลงการค้าเสรีเอเชียใต้ ผ่านสวัสดิการทาง เศรษฐกิจโลก และประโยชน์ของการค้าในอนุภาคระหว่างอินเดียและปากีสถานต่อผู้บริโภคผู้ผลิตและ

รัฐบาลของทั้งสองประเทศ โดยการวิเคราะห์การค้าโลก ผ่านฐานข้อมูลโมเดล GTAP ของเศรษฐกิจโลก ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชน การวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเปิดเสรีการค้าทวิภาคีและข้อตกลงการค้าเอเชียใต้ส่งผลให้กลุ่มประเทศที่เข้าร่วมเกิดระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในการผลิต เพิ่มศักยภาพการแข่งขันและกระจายการส่งออกของพวกเขา จึงช่วยให้เกิดการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในประเทศ ซึ่งนโยบายการค้าต่าง ๆ ภายในประเทศจะต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายการค้าเสรีและข้อตกลงการค้าเอเชียใต้

Henning G. R. K. (2011) ได้ศึกษาว่าข้อตกลงการค้าเพื่อป้องกันการปลอมแปลงเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศหรือไม่ เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากวิจัยและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าข้อตกลงการค้าเพื่อต่อต้านการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา หรือ Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) มีเป้าหมายคือปกป้องทรัพย์สินทางปัญญามีให้ถูกลอกเลียนแบบ ดัดแปลง หรือแก้ไข มีมาตราและการบังคับใช้ที่ขัดแย้งกับข้อตกลงทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งอาจส่งผลต่อการเจรจาต่อรองซื้อขายสินค้าที่ซื้อขายในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามก็ยังมี ความพยายามที่จะเชื่อมั่นนโยบายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาให้มีความสอดคล้องกันและมีการทำสัญญาเพื่อประกันความมั่นคงภายในกลุ่มสมาชิก ACTA วิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงการค้าข้ามชายแดนในปัจจุบันยังคงประสบกับปัญหาด้านการปลอมแปลงสินค้า และอุปสรรคทางข้อกฎหมายในการจับกุมผู้กระทำผิดเนื่องจากช่องโหว่ในการบังคับใช้ข้อตกลงในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญายังคงมีอยู่ในทุกกฎหมายและข้อตกลงต่าง ๆ

Nurul, Evan and Shazali (2012) ได้ศึกษาลักษณะของผู้ประกอบการข้ามพรมแดนนอกระบบบริเวณชายแดนบอตสวานา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายลักษณะผู้ประกอบการค้าข้ามพรมแดนจาก 4 จุดหลักที่มีกิจกรรมทางการค้าในภาคเหนือและภาคใต้ของบอตสวานา เก็บข้อมูลด้วยระบบสุ่มเก็บตัวอย่างและเทคนิค Snow Ball การวิเคราะห์แบบสารคดี และการเก็บข้อมูลด้านลักษณะทางประชากรของผู้ประกอบการเพื่อเก็บข้อมูลสินค้าหลักที่พวกเขาทำการซื้อขายแลกเปลี่ยน จำนวนของรายได้เริ่มต้นและแหล่งที่มา เหตุผลในการมีส่วนร่วมในทางการค้าข้ามพรมแดน ขอบเขตของการสร้างกำไรจากการค้า ข้อจำกัดที่สำคัญที่ผู้ประกอบการค้าต้องเผชิญ และปัจจัยที่ส่งผลต่อผลกำไรที่คาดการณ์ไว้อย่างมีนัยสำคัญที่เกิดจาก ICBT จากผู้ประกอบการข้ามชายแดนนอกระบบที่เข้าร่วมในการวิจัยทั้ง 520 คน ในบริเวณ 4 จุดข้ามพรมแดนบอตสวานา ได้แก่ Tlokweg Gate-Koptontein (แอฟริกาใต้) Kazungula Ferry (แซมเบีย) Ngoma (นามิเบีย) และ Kazungula (ซิมบับเว) จากการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็กที่ว่างงานและขาดการศึกษาซึ่งผู้ประกอบการกลุ่มนี้ไม่สามารถเข้าถึงเงินทุนและการทำธุรกิจอื่น ๆ ได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย รัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญแก่เด็กและผู้หญิง รวมถึงการกำหนดภาษีสินค้าแต่ละประเภทให้ชัดเจนเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการ รวมถึงจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อลดการล่าช้าของกิจกรรมการค้าชายแดน ลดความเข้มงวดทางการค้าและเพิ่มความสะดวกในการขนส่งให้แก่ผู้ประกอบการบริเวณชายแดนนอกระบบ อย่างไรก็ตามการวิจัยยังมีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลเนื่องจากจำเป็นต้องเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นฐานความรู้ที่เพียงพอในการตอบแบบสอบถาม จึงทำให้อาจจะเกิดความคลาดเคลื่อนในการเก็บข้อมูลและการสรุปผลลักษณะผู้ประกอบการชายแดนที่มีส่วนร่วมในการทำการค้าชายแดน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การสำรวจครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) บริเวณจังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากร
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากร

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ประกอบการ ทั้งชาวไทยและสปป.ลาวที่ประกอบธุรกิจบริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร ที่ยินดีให้สัมภาษณ์ โดยผู้ประกอบการมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 3.1.1 มีสัญชาติไทยหรือสัญชาติลาว
- 3.1.2 เป็นผู้ประกอบการรายย่อย
- 3.1.3 เดินทางมาซื้อ/ขาย เป็นประจำทุกวันจันทร์ ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2558

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.2.1.1 ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวความคิดที่กำหนดขึ้น แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสังคม-วัฒนธรรม
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเมือง
- ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ
- ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการค้าชายแดนระหว่าง

ประเทศไทยและสปป.ลาว บริเวณจังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร

3.2.1.2 ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) หรือบางครั้งนิยมเรียกว่าการสัมภาษณ์ชี้แนะ (guided interview) โดยผู้สำรวจเตรียมหัวข้อคำถามที่เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดไปเพื่อสัมภาษณ์ เกี่ยวกับคำสำคัญที่ต้องการ (กิติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2554: 119-157)

3.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้สำรวจได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาเพื่อสำรวจไปทำการทดสอบหาค่าความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

3.2.2.1 การหาความแม่นยำ (Validity) หมายถึง ความตรงประเด็นของเครื่องมือในการวัดสิ่งที่ต้องการวัด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของตัวชี้วัดกับสิ่งที่ถูกวัด หรือความสอดคล้องระหว่างการนิยามเชิงปฏิบัติการกับตัวแปร หรืออีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการแสดงถึงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้วัดนั้นว่าสามารถวัดค่าตัวแปรได้ตรงตามที่ต้องการจะวัดหรือไม่ (Kerlinger, 1986)

โดยผู้วิจัยได้ใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) ในการวัดความแม่นยำเชิงเนื้อหา สามารถคำนวณหาได้ โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามโดยกำหนดระดับการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- +1 เมื่อเห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง
- 1 เมื่อไม่เห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้อง

สูตรการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องมีดังนี้

$$IOC = \frac{\text{ผลรวมความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ}}{\text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}} \quad (3.1)$$

โดยค่า IOC ที่ยอมรับ คือ 0.50 ขึ้นไป

จากการประเมินข้อคำถามของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถาม ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความแม่นยำของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเท่ากับ 1.00

3.2.2.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้สำรวจนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มประชากรที่จะศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพรายข้อ (Item Total Correlation) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ในแต่ละส่วน โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) โดยใช้สูตรการคำนวณ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2553) ดังนี้

$$\text{Cronbach's Alpha} = \frac{k\bar{r}}{1+(k-1)\bar{r}} \quad (3.2)$$

โดยที่ k = จำนวนคำถาม

\bar{r} = ค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคำถามนั้น ๆ

เกณฑ์การแปลค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ถ้าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมากกว่า 0.70 ถือว่าใช้ได้ จากการทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.85 แสดงว่าแบบสอบถามในงานวิจัยครั้งนี้ถือว่าใช้ได้

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว บริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมและสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร โดยการสำรวจ และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทั้งผู้ประกอบการชาวไทย และ สปป.ลาว ที่ประกอบธุรกิจบริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่ การหาค่าความแม่นยำ (Validity) โดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha)

3.4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) ร้อยละ (Percentile) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประกอบการค้าชายแดน จำนวนทั้งสิ้น 48 ราย จำแนกเป็น ผู้ประกอบการบริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 14 ราย และผู้ประกอบการบริเวณสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 34 ราย และเมื่อพิจารณาตามสัญชาติของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า เป็นผู้มีสัญชาติไทย จำนวน 41 ราย และสัญชาติลาว จำนวน 7 ราย ภายใต้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบมีวัตถุประสงค์ (Purposive Random Sampling) ผลการศึกษามีประเด็นและสาระสำคัญ ดังนี้

- 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการ
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน
- 4.4 ผลการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มเป้าหมาย อันประกอบด้วย ผู้ประกอบการค้าชายแดน จำนวนทั้งสิ้น 48 ราย จำแนกเป็น ผู้ประกอบการเขตการค้าชายแดนจังหวัดนครพนม จำนวน 14 ราย (คิดเป็นร้อยละ 29.20) และผู้ประกอบการเขตการค้าชายแดนจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 34 ราย (คิดเป็นร้อยละ 70.80) และเมื่อพิจารณาตามสัญชาติของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า เป็นผู้มีสัญชาติไทย จำนวน 41 ราย (คิดเป็นร้อยละ 85.40) และสัญชาติอื่น ๆ จำนวน 7 ราย (คิดเป็นร้อยละ 14.60) และมีข้อมูลอื่น ๆ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

4.1.1 ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เกณฑ์/รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
เพศชาย	17	35.4
เพศหญิง	31	64.6
รวม	48	100
2. อายุ		
26-30 ปี	2	4.2
31-35 ปี	2	4.2
36-40 ปี	5	10.4
41-45 ปี	17	35.4
46 ปีขึ้นไป	22	45.8
รวม	48	100
3. สถานะการทำงาน		
ทำงานในหน่วยงานภาคเอกชน	2	4.2
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	46	95.8
รวม	48	100
4. สถานภาพสมรส		
แต่งงาน	37	77.1
หย่าร้าง	7	14.6
คู่สมรสเสียชีวิต	4	8.3
รวม	48	100
5. ระดับการศึกษา		
ไม่ระบุ	3	6.3
ประถมศึกษา	23	47.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	6.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	8	16.7
ปริญญาตรี	11	22.9
รวม	48	100
6. ระยะเวลาในการประกอบธุรกิจขายแดน		
1-5 ปี	3	6.3
6-10 ปี	14	29.2
11-15 ปี	13	27.1
15 ปีขึ้นไป	18	37.5
รวม	48	100

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

เกณฑ์/รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7. สาเหตุที่มาประกอบอาชีพการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว		
ค่าตอบแทน	7	14.6
ความต้องการผลิตภัณฑ์ของประเทศนั้น	7	14.6
ชอบการค้าชายชายแดน	3	6.3
อาศัยอยู่ใกล้กับชายแดน	18	37.5
หาสินค้าหรือวัตถุดิบได้ง่าย	1	2.1
สืบต่อกิจการจากที่บ้าน	12	25.0
รวม	48	100
8. ที่มาของรายได้		
การค้าชายแดน	46	95.8
ธุรกิจอื่น ๆ	31	64.6
รวม	48	100

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย จำนวน 17 คน (คิดเป็นร้อยละ 35.4) และเพศหญิง จำนวน 31 คน (คิดเป็นร้อยละ 64.6) ประกอบธุรกิจส่วนตัว 46 ราย (คิดเป็นร้อยละ 95.8) ส่วน 2 รายที่เหลือทำงานในภาคเอกชน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 4.2) ผู้ประกอบการ รายอยู่ในสถานภาพแต่งงานแล้วทั้งสิ้น ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในสถานภาพสมรส 37 ราย (คิดเป็นร้อยละ 77.1) หย่าร้างแล้ว 7 ราย (คิดเป็นร้อยละ 14.6) และคู่สมรสเสียชีวิต 4 ราย (คิดเป็นร้อยละ 8.3)

ขณะเดียวกันจากเก็บข้อมูลด้านระดับการศึกษาของจากกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จำนวน 23 ราย (หรือร้อยละ 47.9) สำเร็จการศึกษาในระดับประถม รองลงมา สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 11 ราย (คิดเป็นร้อยละ 22.9) มีประสบการณ์การประกอบธุรกิจชายแดน 1-5 ปี 3 ราย (คิดเป็นร้อยละ 6.3) ประกอบกิจการมาแล้ว 6-10 ปี จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 29.2) ประกอบกิจการมาแล้ว 11-15 ปี จำนวน 13 ราย (ร้อยละ 27.1) และผู้ที่ประกอบกิจการนานกว่า 15 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่ 18 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 37.5

ส่วนด้านสาเหตุที่ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจเลือกทำการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจมาจากการอาศัยอยู่ใกล้ชายแดนไทย-สปป.ลาวมากถึงร้อยละ 37.5 สืบต่อกิจการจากที่บ้านร้อยละ 25 แรงจูงใจจากค่าตอบแทนที่เหมาะสมเท่ากับแรงจูงใจด้านความต้องการผลิตภัณฑ์ของประเทศนั้นที่ร้อยละ 14.6 ขณะที่ผู้มีผู้ที่ประกอบกิจการในชายแดนด้วยความชอบเพียง 3 ราย (ร้อยละ 6.3) ส่วนการหาสินค้าหรือวัตถุดิบได้ง่ายมีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 2.1 เท่านั้น โดยที่ 31 คน หรือร้อยละ 64.6 นอกจากจะมีรายได้จากการทำการค้าชายแดนแล้วยังมีรายได้เสริมจากธุรกิจอื่น ๆ ด้วย

4.1.2 ตอนที่ 2 ด้านการเดินทาง

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางของผู้ตอบแบบสอบถาม

เกณฑ์/รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. พาหนะที่ท่านใช้ในการเดินทางมาค้าขายหรือขนส่งสินค้า		
รถลาก รถเข็น	9	18.8
จักรยานยนต์สามล้อ จักรยานยนต์ รถตุ๊กตุ๊ก	32	66.7
รถยนต์ รถโดยสาร รถตู้ รถบรรทุก	47	97.9
เรือ	11	22.9
2. วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาที่ตำบลชายแดน		
เพื่อติดต่อธุรกิจ	1	2.1
เพื่อขนส่งสินค้า	3	6.3
เพื่อค้าขายบริเวณชายแดน	43	89.6
3. ประเภทสินค้าที่ท่านเดินทางเพื่อรับหรือนำมาจำหน่ายที่ชายแดน		
สินค้าเกษตร	6	12.5
สินค้าอุตสาหกรรม	6	12.5
สิ่งทอ	2	4.2
ผลิตภัณฑ์ความงาม	9	18.8
ผลิตภัณฑ์ Tupperware	4	8.3
เครื่องนุ่งห่ม	14	29.2
เครื่องใช้ไฟฟ้า	2	4.2
อื่น ๆ	35	72.9

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า การเดินทางมาทำการค้าขายแดนส่วนใหญ่มาโดยรถยนต์ รถโดยสาร รถตู้ รถบรรทุก คิดเป็นร้อยละ 97.9 รองลงมาเดินทางมาโดยจักรยานยนต์สามล้อ จักรยานยนต์ รถตุ๊กตุ๊ก คิดเป็นร้อยละ 66.7 ส่วนเรือและรถลาก รถเข็นอยู่คิดเป็นร้อยละ 22.9 และ 18.8 ตามลำดับ

ส่วนวัตถุประสงค์ที่ผู้ประกอบการเดินทางมาที่ชายแดนส่วนใหญ่ร้อยละ 89.6 (หรือ 43 ราย) เดินทางมาค้าขายสินค้าบริเวณชายแดนโดยตรง ขณะที่ผู้ประกอบการร้อยละ 6.3 (หรือ 3 ราย) เดินทางมาเพื่อขนส่งสินค้าไปจำหน่ายต่อยังแหล่งอื่น ๆ โดยมีผู้ประกอบการร้อยละ 2.1 เท่านั้นที่เดินทางมาติดต่อธุรกิจบริเวณชายแดน

ด้านประเภทสินค้าที่ผู้ประกอบการรับหรือนำมาจัดจำหน่ายบริเวณชายแดนประกอบด้วย เครื่องนุ่งห่มร้อยละ ผลิตภัณฑ์เสริมความงามร้อยละ สินค้าอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ Tupperware สิ่งทอ เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่น ๆ

4.1.3 ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ

ตารางที่ 4.3 ระดับความคิดเห็นในด้านภาวะเศรษฐกิจ

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าระหว่างประเทศส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว มากน้อยเพียงใด	2.17	0.429	น้อย
2. อัตราค่าครองชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว มากน้อยเพียงใด	2.75	0.484	ปานกลาง
3. การจ้างงานที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดการตัดสินใจในการค้าชายแดนของท่าน	2.73	0.449	ปานกลาง
4. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาวส่งผลต่อการค้าชายแดน	2.38	0.489	น้อย
5. ทรัพยากร ราคาวัตถุดิบ และสินค้าของแต่ละประเทศที่ใช้ในการผลิตส่งผลต่อการค้าชายแดนเพียงใด	2.06	0.433	น้อย
รวม	2.42	0.46	น้อย

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่บ่งชี้ว่า ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีผลกระทบต่ออันข้างน้อยต่อการค้าบริเวณชายแดนไทย-สปป.ลาว โดยผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาว และทรัพยากร ราคาวัตถุดิบ และสินค้าของแต่ละประเทศที่ใช้ในการผลิตส่งผลต่อการค้าชายแดน ไม่ได้ส่งผลกระทบต่ออันข้างต่อการค้าชายแดน

ขณะที่ อัตราค่าครองชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว และการจ้างงานที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดการตัดสินใจในการค้าชายแดน มีส่วนสำคัญต่อการค้าชายแดนบริเวณชายแดนไทย-สปป.ลาวในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.4 ระดับความคิดเห็นในด้านสังคมวัฒนธรรม

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ของท่านเพียงใด	2.60	0.644	ปานกลาง
2. การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำเกษตรส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่านเพียงใด	3.06	1.019	ปานกลาง
3. ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการประกอบการของท่านเพียงใด	2.96	0.651	ปานกลาง
4. ทักษะคติของผู้บริโภคต่อสินค้าและรูปแบบที่แตกต่างกันของสินค้าของแต่ละประเทศส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่านเพียงใด	2.10	0.692	น้อย
5. การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดนส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่านเพียงใด	2.73	0.707	ปานกลาง
6. การจัดประเพณีทางศาสนาของไทย เช่น พิธีนมัสการพระธาตุที่จังหวัดนครพนม หรือประเพณีท้องถิ่นอย่างบุญบั้งไฟ ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่านเพียงใด	1.42	0.613	น้อย
7. การศึกษา/การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่านเพียงใด	2.56	0.649	ปานกลาง
8. ภาษาที่ใช้สื่อสารที่มีความแตกต่างกันส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่านเพียงใด	4.60	0.765	มาก
9. ญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในประเทศที่เดินทางเพื่อไปทำธุรกิจส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่านเพียงใด	4.44	0.920	มาก
รวม	2.94	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่บ่งชี้ว่า สังคมวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนไทย-สปป.ลาวในระดับปานกลาง ดังที่ได้เห็นตามข้อมูลในตารางว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม วิธีการทำเกษตร และรูปแบบการท่องเที่ยวข้ามชายแดน รวมไปถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ล้วนมีความเกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมของผู้ประกอบการในระดับปานกลาง

ขณะที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มองว่า ทักษะคติของผู้บริโภคต่อสินค้าและรูปแบบที่แตกต่างกันของสินค้าของแต่ละประเทศ และการจัดประเพณีทางศาสนาของไทย เช่น พิธีนมัสการพระธาตุพนมที่จังหวัดนครพนม หรือประเพณีท้องถิ่นอย่างบุญบั้งไฟ รวมไปถึงการศึกษา/การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนในพื้นที่มากนัก

แต่ด้านภาษาที่ใช้สื่อสารที่มีความแตกต่างกันและญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในประเทศเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมากในการค้าขายชายแดนไทย-สปป.ลาว

ตารางที่ 4.5 ระดับความคิดเห็นในด้านการเมือง

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. นโยบายของรัฐมีผลต่อการค้าชายแดนของท่านมากน้อยเพียงใด เช่น การส่งเสริมให้มีการลงทุนระหว่างประเทศและการสนับสนุนการค้าเสรี	2.42	0.577	น้อย
2. ท่านคิดว่าเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยและลาวส่งผลต่อการค้าของท่านเพียงใด เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัฐบาลไทยในยุค คสช.	2.35	0.483	น้อย
3. กฎหมายทางการค้าที่เปลี่ยนแปลงโดยรัฐบาลส่งผลต่อการประกอบการของท่านเพียงใด	2.46	0.503	น้อย
รวม	2.41	0.52	น้อย

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมองว่า นโยบายของรัฐทั้งในด้านการส่งเสริมให้มีการลงทุนระหว่างประเทศและการสนับสนุนการค้าเสรี เหตุการณ์ทางการเมืองของไทยและลาว รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงกฎหมายการค้าต่าง ๆ ส่งผลน้อยมากต่อการค้าชายชายแดนไทย-สปป.ลาว

ตารางที่ 4.6 ระดับความคิดเห็นในด้านกฎหมาย กฎระเบียบ/ข้อบังคับ

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. กฎเกณฑ์หรือระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่าน	2.56	0.542	ปานกลาง
2. การปราบปรามการทำผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ส่งผลต่อการค้าของท่านเพียงใด	2.44	0.681	น้อย
รวม	2.50	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมองว่า กฎเกณฑ์หรือระเบียบ/ข้อบังคับต่าง ๆ มีผลต่อการค้าชายบริเวณชายแดนไทย-สปป.ลาวในระดับปานกลาง ในขณะที่

ที่การปราบปรามการทำผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายชายบริเวณชายแดนไทย-สปป.ลาว น้อยมาก

4.1.4 ตอนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน

เกณฑ์/รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. คุณภาพการขนส่ง	23	47.9
2. กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย	37	77.1
3. สภาพแวดล้อมศุลกากร	4	8.3
4. เทคโนโลยีการบริการต่าง ๆ	11	22.9

ตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่า อันดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มองว่า กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจของตน ถึงร้อยละ 77.1 รองลงมาคือ คุณภาพการขนส่ง ที่ร้อยละ 47.9 และ เทคโนโลยีการบริการต่าง ๆ ที่ร้อยละ 22.9 ส่วนสภาพแวดล้อมศุลกากร มีผลกระทบเพียงร้อยละ 8.3 เท่านั้น

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการค้าชายแดน

เกณฑ์/รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ใช้เวลานานในการดำเนินการด้านเอกสาร	7	14.6
2. การตรวจสอบสินค้าและการขนส่งที่มากเกินไป	15	31.3
3. การจัดหมวดหมู่ของสินค้าที่แตกต่างกัน	14	29.2
4. กระบวนการจัดการสินค้าขาเข้าไร้ประสิทธิภาพ	3	6.3
5. การละเว้นการตามหรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของเจ้าหน้าที่	1	2.1
6. การจรรยาบรรณที่ติดขัดหรือไม่เป็นระเบียบ	4	8.3
7. มีหลายสำนักงานหรือหลายหน่วยงานในการทำการตรวจสอบการนำเข้าสินค้ามากเกินไป	2	4.2
8. บทลงโทษที่ไม่เหมาะสม	1	2.1
9. ข้อจำกัดของอุปกรณ์ขนส่งสินค้า	1	2.1

ตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า การตรวจสอบสินค้าและการขนส่งที่มากเกินไป ส่งผลกระทบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาคือ การจัดหมวดหมู่ของสินค้าที่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 29.2 อันดับถัดมาคือ ใช้เวลานานในการดำเนินการด้านเอกสาร คิดเป็นร้อยละ 14.6 ถัดมาคือ การจรรยาบรรณที่ติดขัดหรือไม่เป็นระเบียบ ที่ร้อยละ 8.3 และ กระบวนการจัดการสินค้าขาเข้าไร้ประสิทธิภาพที่ 6.3 และมีหลายสำนักงานหรือหลายหน่วยงานในการทำการตรวจสอบการนำเข้า

สินค้ามากเกินไป ที่ร้อยละ 4.2 ส่วนปัจจัยที่ส่งผลเล็กน้อยคือ การละเว้นการตามหรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของเจ้าหน้าที่ บทลงโทษที่ไม่เหมาะสม และข้อจำกัดของอุปกรณ์ขนส่งสินค้า คิดเป็นร้อยละ 2.1 เท่ากัน

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของปัจจัยที่ส่งเสริมการค้าชายแดน

เกณฑ์/รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การค้าชายแดนทำได้ง่าย	1	2.1
2. ลูกคามีความต้องการสินค้า	29	60.4
3. การเดินทางสะดวกสบาย	2	4.2
4. ใกล้กับที่อยู่ของท่าน	16	33.3

ตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมองว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าบริเวณชายแดนไทย-สปป.ลาวมากที่สุดคือ ลูกคามีความต้องการสินค้า คิดเป็นร้อยละ 60.4 ใกล้กับที่อยู่อาศัยของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 33.3 มีการเดินทางที่สะดวกสบาย คิดเป็นร้อยละ 4.2 และมีขั้นตอนการทำการค้าที่ง่ายที่ร้อยละ 2.1

4.1.5 สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.6 ประกอบธุรกิจส่วนตัว 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.8 ส่วน 2 รายที่เหลือทำงานในภาคเอกชน 2 คน ผู้ประกอบการทั้ง 48 รายผ่านสถานภาพแต่งงานแล้วทั้งสิ้น ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในสถานภาพสมรส 37 ราย (คิดเป็นร้อยละ 77.1) หย่าร้างแล้ว 7 ราย (คิดเป็นร้อยละ 14.6) และคู่สมรสเสียชีวิต 4 ราย ด้านระดับการศึกษาของจากกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จำนวน 23 ราย สำเร็จการศึกษาในระดับประถม รองลงมาสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 11 ราย อีก 11 รายจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า นอกจากนี้ข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการมีประสบการณ์การประกอบธุรกิจชายแดนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนี้ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

ส่วนด้านสาเหตุที่ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจเลือกทำการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจจากการอาศัยอยู่ใกล้ชายแดนไทย-สปป.ลาวมากถึงร้อยละ 37.5 สืบต่อกิจการจากทางบ้านร้อยละ 25 แรงจูงใจจากค่าตอบแทนที่เหมาะสม เท่ากับ แรงจูงใจด้านความต้องการผลิตภัณฑ์ของประเทศนั้นที่ร้อยละ 14.6 นอกจากนี้ร้อยละ 64.6 จะมีรายได้จากการทำการค้าชายแดนแล้วยังมีรายได้เสริมจากธุรกิจอื่น ๆ ด้วย

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการ

ระดับประจวบความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ จากการเก็บข้อมูลสามารถนำมาแปลผลได้ว่า การเดินทางส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามมักพึ่งพาการใช้ขนส่งสินค้าทางบก ด้วยรถยนต์ รถโดยสาร รถตู้ รถบรรทุก รองลงมาเดินทางมาโดยจักรยานยนต์สามล้อ จักรยานยนต์ รถตุ๊กตุ๊ก ที่น้อยที่สุดคือ เรือและรถลาก ที่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ค้าประกอบธุรกิจภายในประเทศ โดยไม่ได้ข้ามฝั่งไปยังต่างประเทศ แต่ก็มีบางส่วนที่เดินทางข้ามประเทศผ่านทางบกและทางน้ำ เพื่อเดินทางไปซื้อสินค้า

จากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย หรือนำสินค้าของประเทศตนเองไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่ถูก

ระดับความคิดเห็นในด้านภาวะเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ย 2.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 ทำให้การเก็บความคิดเห็นผ่านแบบทดสอบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการชายแดนฯ แผลผลได้ว่า ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าภาวะเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนฯ น้อย

ขณะที่ ระดับความคิดเห็นในด้านสังคมวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ย 2.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 ทำให้การเก็บความคิดเห็นผ่านแบบทดสอบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการชายแดนฯ แผลผลได้ว่า ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าสังคมวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนฯ ในระดับปานกลาง

ขณะเดียวกัน ระดับความคิดเห็นในด้านการเมือง มีค่าเฉลี่ย 2.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ทำให้การเก็บความคิดเห็นผ่านแบบทดสอบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการชายแดนฯ แผลผลได้ว่า ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าสังคมวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนฯ น้อย

ในส่วนของ ระดับความคิดเห็นในด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ มีค่าเฉลี่ย 2.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 ทำให้การเก็บความคิดเห็นผ่านแบบทดสอบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการชายแดนฯ แผลผลได้ว่า ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าสังคมวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนฯ ในระดับปานกลาง

4.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สิ่งที่ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนไทย-สปป.ลาวมากที่สุด คือ เรื่องกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย (ร้อยละ 77.1) รองลงมาคือ เรื่องคุณภาพการขนส่ง (ร้อยละ 47.9) และเทคโนโลยีการบริการต่าง ๆ (ร้อยละ 22.9) เรื่องที่ส่งผลน้อยที่สุด คือ สภาพแวดล้อม ศุลกากร (ร้อยละ 8.3)

ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการค้าชายแดน ๆ มากที่สุด คือ การตรวจสอบสินค้าและการขนส่งที่มากเกินไป (ร้อยละ 31.3) รองลงมาคือ การจัดหมวดหมู่ของสินค้าที่แตกต่างกัน (ร้อยละ 29.2) ถัดมาคือ ใช้เวลานานในการดำเนินการด้านเอกสาร (ร้อยละ 14.6) ส่วนเรื่องอื่น ๆ มีผลเล็กน้อย เช่น การจราจรชายแดนที่ติดขัดหรือไม่เป็นระเบียบ (ร้อยละ 8.3) กระบวนการจัดการสินค้าขาเข้าไร้ประสิทธิภาพ (ร้อยละ 6.3) และมีหลายสำนักงานหรือหลายหน่วยงานในการทำการตรวจสอบการนำเข้าสินค้ามากเกินไป (ร้อยละ 4.2) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุดคือ ข้อจำกัดของอุปกรณ์ขนส่งสินค้า และบทลงโทษที่ไม่เหมาะสม (ร้อยละ 2.1 เท่ากัน)

ประเด็นสุดท้าย กลุ่มตัวอย่างมองว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งส่งผลต่อการค้าบริเวณชายแดนไทย-สปป.ลาวมากที่สุดคือ ผู้บริโภคจากต่างแดนมีความต้องการสินค้า คิดเป็นร้อยละ 60.4 ใกล้กับที่อยู่อาศัยของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 33.3 มีการเดินทางที่สะดวกสบาย คิดเป็นร้อยละ 4.2 และมีขั้นตอนการทำการค้าที่ง่ายที่ร้อยละ 2.1

4.4 ผลการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) จังหวัดมุกดาหาร พุดถึงรูปแบบการค้าชายแดนสะพานมิตรภาพ ไทย-ลาว แห่งที่ 2 ว่า โดยทั่วไปการทำงานบริเวณด่านตรวจคนเข้าเมืองสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ในจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งพาหนะที่ใช้เป็นรถบรรทุกคอนเทนเนอร์ ส่วนผู้ประกอบการรายย่อยที่เรียกกันในกลุ่มเจ้าหน้าที่ว่า “มดงาน” จะใช้รถยนต์ส่วนบุคคลหรือรถโดยสารประจำทางที่มีเส้นทางเดินรถระหว่างประเทศกลับไปขายที่ สปป.ลาว

“ผู้ค้ารายย่อยจากสปป.ลาวส่วนใหญ่มักเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว แต่ไม่ได้มาค้าขายบริเวณชายแดนโดยตรง แต่มักมาซื้อสินค้าจากประเทศไทย เพื่อนำกลับไปขายในประเทศของตนภายใต้ธุรกิจร้านสะดวกซื้อ ในรายที่ไม่มีรถยนต์ส่วนตัวก็ใช้วิธีเดินทางโดยรถโดยสาร (รถบัส) ระหว่างประเทศที่คิดค่าบริการอยู่ที่ 50 บาทต่อครั้ง (ไทยไปลาว และลาวมาไทย) ซึ่งประเทศไทยนับว่ามีความสะดวกสบายต่อผู้ประกอบการจากประเทศเพื่อนบ้านไม่น้อย เนื่องจากอำนวยความสะดวกในแง่การเปิดโอกาสในการข้ามแดนอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น หากผู้ประกอบการที่มีหนังสือเดินทาง หรือพาสปอร์ต อนุญาตออกนอกประเทศ จะสามารถเดินทางเข้ามาทำธุระในไทยได้ถึง 30 วัน โดยไม่จำกัดขอบเขตการเดินทาง จะไปจังหวัดเหนือสุดหรือใต้สุดของประเทศก็ได้ หรือแม้กระทั่งสามารถเดินทางออกนอกประเทศก็ได้ แต่ต้องดำเนินการตามกฎระเบียบของ ตม. และศุลกากรของแต่ละพื้นที่ ส่วนผู้ที่ไม่มีหนังสือเดินทางสามารถทำเรื่องขอผ่านแดนชั่วคราวภายในระยะเวลาที่กำหนดตั้งแต่ 06.00 น. ถึง 22.00 น. ได้อีกด้วย” นายเอ (นามสมมุติ) เจ้าหน้าที่ ตม. กล่าว

ขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่อีกรายหนึ่งในพื้นที่เดียวกันได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า สาเหตุที่ผู้ประกอบการชาวลาวตัดสินใจเลือกเดินทางมาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคกลับไปจำหน่ายที่ประเทศของตน ส่วนใหญ่เป็นเพราะราคาสินค้าชนิดเดียวกันของไทยและสปป.ลาวมีราคาที่แตกต่างกัน ซึ่งสินค้าในไทยมีราคาถูกกว่า อีกทั้งห้างสรรพสินค้ายังมีวิธีส่งเสริมการขายแบบลด แลก แจก แถม เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า

นายเอก (นามสมมุติ) เจ้าหน้าที่ ตม. กล่าวว่า “ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสินค้าอุปโภคบริโภคหลายชนิดในประเทศลาวมีการผลิตและนำเข้ามาจากประเทศไทย หมายความว่า กว่าที่จะถึงมือผู้บริโภคตัวผลิตภัณฑ์แต่ละอย่างจะถูกคิดภาษีการนำเข้าในตัวเองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ราคาจึงสูงกว่าสินค้านำเข้าที่เหมือนกันในไทย พ่อค้าชาวลาวหลายคนจึงเดินทางมาที่มุกดาหารเพื่อซื้อสินค้ากลับไปขายเป็นประจำ เพราะส่วนใหญ่ถ้ายอดรวมของการนำกลับประเทศไม่ถึง 20,000 บาท เจ้าหน้าที่ศุลกากรฝั่งไทยจะไม่คิดภาษีเพิ่ม”

ด้านนายปุย (นามสมมุติ) เจ้าหน้าที่ศุลกากร จุดผ่านแดนถาวร จังหวัดมุกดาหาร กล่าวว่า การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะดำเนินการควบคู่กับเจ้าหน้าที่ ตม. โดย ตม. มีหน้าที่ตรวจเอกสารส่วนตัวของผู้ที่เดินทางข้ามประเทศ ส่วนเจ้าหน้าที่ศุลกากรมีขอบข่ายอยู่ที่การตรวจสอบประเภทสินค้าที่ถูกเคลื่อนย้ายข้ามแดนที่เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศ อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีผู้ประกอบการไทยเดินทางข้ามแดนซื้อสินค้าจากลาว เนื่องจากนโยบายของไทยส่งเสริมการประกอบธุรกิจทางฝั่ง สปป.ลาว

“กฎหมายบ้านเรามีการงดเว้นภาษีสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ขนมขบเคี้ยว น้ำยซักผ้า น้ำยาล้างจาน สบู่ ยาสีฟัน และน้ำหวาน น้ำอัดลม และอื่น ๆ ที่เป็นสินค้าหลักที่ถูกซื้อกลับไปขายปลีกที่ประเทศลาวเป็นประจำ หากมูลค่าการซื้อแต่ละรอบไม่เกิน 20,000 บาท ซึ่งโดยทั่วไปพ่อค้าแม่ขายจากต่างประเทศจะซื้อสินค้าอยู่ในราคาหลักพันบาท อีกข้อหนึ่งการทำงานของเจ้าหน้าที่ไทยถือว่ามีความยืดหยุ่นและเป็นกันเอง ยกตัวอย่างง่าย ๆ เมื่อชาวลาวเดินทางมาที่ไทย ตม.จะดูเอกสารประจำตัว ส่วนขากลับ ตม.จะตรวจสอบเอกสารการเดินทางอีกรอบ ส่วนศุลกากรจะตรวจสินค้าและหลักฐานการชำระเงิน เช่น ใบเสร็จห้างสรรพสินค้า ซึ่งขั้นตอนโดยรวมถือว่า กระชับไม่ซับซ้อน เป็นการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่า มูลค่าของสินค้าตรงตามความเป็นจริง เนื่องจากยังมีสินค้าบางประเภทที่มูลค่าไม่ถึง 20,000 ก็ต้องเก็บภาษี เช่น สุรา บุหรี่ ยาสูบ ที่ส่วนใหญ่สินค้าไทยไม่ได้ออกไปนอกบ้าน แต่เป็นสินค้าจากลาวที่มักมีการซุกซ่อนเข้ามาจำหน่ายในบ้านเรา ส่วนหนึ่งเพราะสินค้าไทยมีภาษีเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี”

นอกจากนี้ นายปุ๋ย ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ความสะดวกของไทยต่างจากนโยบายของประเทศลาวที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าชายแดนในปัจจุบัน

“ในช่วงปี 2558 ประเทศลาวมีนโยบายเพิ่มภาษีอากรมูลค่าเพิ่ม หรือ VAT เพิ่มขึ้นอีก 10% ถ้าสินค้ามีราคาเกินกว่า 1,500 บาท ยังไม่นับภาษีศุลกากร 5-40% ที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายเพิ่ม โดยไม่ได้รับการยกเว้น ดังนั้น ถึงไทยจะงดเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มแก่ผู้ประกอบการชาวลาว แต่เมื่อปัญหานี้เกิดจากนโยบายจากต่างแดน เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการธุรกิจของไทยก็แก้ปัญหานี้เองไม่ได้”

ด้าน นายบี เจ้าหน้าที่เทศกิจ อำเภอธาตุพนม กล่าวว่า ปัญหาการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มทางฝั่งศุลกากรลาวไม่เพียงส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน จังหวัดมุกดาหารเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ อำเภอธาตุพนมจะไม่ได้มีการค้าในขนาดใหญ่เท่าหนองคาย หรือมุกดาหาร แต่การค้าชายแดน โดยเฉพาะตลาดลาวจะคึกคักมากขึ้นในช่วงเทศกาลต่าง ๆ อย่างปีใหม่ หรือ งานนมัสการพระธาตุพนม

“ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ อำเภอธาตุพนม เป็นผู้ประกอบการรายย่อยแทบทั้งหมด และส่วนใหญ่คนที่เดินทางข้ามประเทศเป็นคนไทย ชาวลาวส่วนใหญ่จะข้ามมาเพื่อซื้อกลับไป โดยบางรายนำไปใช้ บางรายนำไปขายต่อ ซึ่งในตอนนี้เราแทบจะไม่แยกความแตกต่างระหว่างคนที่ซื้อกลับไปขายต่อ หรือนำกลับไปใช้เอง เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเราไม่ได้เก็บภาษีของกินของใช้ ยกเว้นจะมีจำนวนมากจริง ๆ”

นายบี กล่าวเพิ่มเติมว่า ทันทีที่ชาวข้ามมาฝั่งไทยต้องมีการซื้อบัตรผ่านแดน มูลค่า 20 บาท โดยมีหน่วยงานของฝ่ายปกครองอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นผู้ดำเนินการ บัตรผ่านแดนมีระยะเวลาใช้งานได้ภายในวันนั้น ๆ ซึ่งบัตรผ่านแดน มีขอบเขตพื้นที่ ๆ ผู้ถือบัตรสามารถเดินทางได้แค่ในเขตบริเวณจุดผ่อนปรน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ไม่เหมือนหนังสือ ส่วนการเดินทางออก (ชาวลาวที่จะข้ามกลับไปฝั่งลาว) ต้องคืนบัตรข้ามแดนกับตม.ด้วย (เราสามารถตรวจเช็คคนได้จากการดูบัตรข้ามแดน) ส่วนใหญ่พาหนะที่ผู้ประกอบการชาวไทยบริเวณจุดผ่อนปรนอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม คือ รถยนต์ส่วนบุคคล รถตุ๊ก ๆ รถจักรยานยนต์ ขณะที่พาหนะที่ผู้ประกอบการชาวลาวบริเวณจุดผ่อนปรนอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม คือ ข้ามฝั่งมาโดยเรือส่วนตัวหรือเรือโดยสาร

“การค้าขายใน อำเภอธาตุพนม ไม่ค่อยมีความซับซ้อน ส่วนใหญ่จะเป็นการค้าตามประสาชาวบ้าน ดังนั้น ปัจจัยดึงดูดแขกไปใครมาจะอยู่ในช่วงเทศกาลที่เงินจะสะพัดเช่นเดียวกันในทุก ๆ ปี”

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว บริเวณจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประกอบการค้า ชายแดน จำนวนทั้งสิ้น 48 ราย เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ในด้านภาวะเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง กฎระเบียบ/ข้อบังคับ รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคและส่งเสริมการค้า ชายแดนไทย-ลาว บริเวณจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร

5.1 สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนไทย-ลาว บริเวณจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประกอบการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว ภายใต้ กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ใช้วิธีการสำรวจโดยแจกแบบสอบถาม เพื่อ วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 มุ่งเน้นให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย ภายใต้ปัจจัยในด้านการเดินทาง ระดับความคิดเห็นในด้านภาวะเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง กฎระเบียบ/ข้อบังคับ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและส่งเสริมการค้าชายแดน โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว และหาคำตอบของข้อคำถามที่ว่า อะไรคือ ปัญหาที่ถูกรบกวนซึ่งมีผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว

ผลการสำรวจพบมีประเด็นและสาระสำคัญ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เพศ อายุ สถานการณ์ ทำงาน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการประกอบธุรกิจชายแดน สาเหตุที่มา ประกอบอาชีพการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว และที่มาของรายได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลด้านการเดินทางของกลุ่มเป้าหมายที่ประกอบด้วย พาหนะที่ท่านใช้ในการเดินทางมาค้าขายหรือขนส่งสินค้า วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาที่ ด่านชายแดน และประเภทสินค้าที่ท่านเดินทางเพื่อรับหรือนำมาจำหน่ายที่ชายแดน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามในการวัดระดับความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- (1) ความคิดเห็นในด้านภาวะเศรษฐกิจ
- (2) ความคิดเห็นในด้านสังคมวัฒนธรรม
- (3) ความคิดเห็นในด้านการเมือง
- (4) ความคิดเห็นในด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (μ) ร้อยละ (Percentile) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ในการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของ ปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว

ตอนที่ 4 แบบสอบถามในการวัดระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการสำรวจเรื่อง ปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนไทย-ลาว บริเวณจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร สรุปผลได้ดังนี้

(1) แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย จำนวน 17 คน (คิดเป็นร้อยละ 35.4) และเพศหญิง จำนวน 31 คน (คิดเป็นร้อยละ 64.6) ประกอบธุรกิจส่วนตัว 46 ราย (คิดเป็นร้อยละ 95.8) ส่วนสองรายที่เหลือทำงานในภาคเอกชน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 4.2) ผู้ประกอบการทุกรายผ่านสถานภาพแต่งงานแล้วทั้งสิ้น ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในสถานภาพสมรส 37 ราย (คิดเป็นร้อยละ 77.1) หย่าร้างแล้ว 7 ราย (คิดเป็นร้อยละ 14.6) และคู่สมรสเสียชีวิต 4 ราย (คิดเป็นร้อยละ 8.3)

ด้านระดับการศึกษาของจากกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จำนวน 23 ราย (หรือร้อยละ 47.9) สำเร็จการศึกษาในระดับประถม รองลงมา สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 11 ราย (คิดเป็นร้อยละ 22.9) มีประสบการณ์การประกอบธุรกิจชายแดน 1-5 ปี 3 ราย (คิดเป็นร้อยละ 6.3) ประกอบกิจการมาแล้ว 6-10 ปี จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 29.2) ประกอบกิจการมาแล้ว 11-15 ปี จำนวน 13 ราย (ร้อยละ 27.1) และผู้ที่ประกอบกิจการนานกว่า 15 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่ 18 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 37.5

ส่วนสาเหตุที่ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจเลือกทำการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจมาจากการอาศัยอยู่ใกล้ชายแดนไทย-สปป.ลาวมากถึงร้อยละ 37.5 สืบต่อกิจการจากทางบ้านร้อยละ 25 แรงจูงใจจากค่าตอบแทนที่เหมาะสม เท่ากับ แรงจูงใจด้านความต้องการผลิตภัณฑ์ของประเทศนั้นที่ร้อยละ 14.6 ขณะที่ผู้มีผู้ที่ประกอบกิจการในชายแดนด้วยความชอบเพียง 3 ราย (ร้อยละ 6.3) ส่วนการหาสินค้าหรือวัตถุดิบได้ง่ายมีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 2.1 เท่านั้น โดยที่ 31 คน หรือร้อยละ 64.6 นอกจากจะมีรายได้จากการทำการค้าชายแดนแล้วยังมีรายได้เสริมจากธุรกิจอื่น ๆ ด้วย

(2) แบบสอบถามที่เก็บข้อมูลด้านการเดินทางของกลุ่มเป้าหมายแสดงให้เห็นว่า การเดินทางมาทำการค้าชายแดนส่วนใหญ่มาโดยรถยนต์ รถโดยสาร รถตู้ รถบรรทุก คิดเป็นร้อยละ 97.9 รองลงมาเดินทางมาโดยจักรยานยนต์สามล้อ จักรยานยนต์ รถตุ๊กตุ๊ก คิดเป็นร้อยละ 66.7 ส่วนเรือและรถลากรถเข็นอยู่คิดเป็นร้อยละ 22.9 และ 18.8 ตามลำดับ

ส่วนวัตถุประสงค์ที่ผู้ประกอบการเดินทางมาที่ชายแดนส่วนใหญ่ร้อยละ 89.6 (หรือ 43 ราย) เดินทางมาค้าขายสินค้าบริเวณชายแดนโดยตรง ขณะที่ผู้ประกอบการร้อยละ 6.3 (หรือ 3 ราย) เดินทางมาเพื่อขนส่งสินค้าไปจำหน่ายต่อยังแหล่งอื่น ๆ โดยมีผู้ประกอบการร้อยละ 2.1 เท่านั้นที่เดินทางมาติดต่อธุรกิจบริเวณชายแดน

ด้านประเภทสินค้าที่ผู้ประกอบการรับหรือนำมาจัดจำหน่ายบริเวณชายแดนประกอบด้วย เครื่องนุ่งห่มร้อยละ ผลิตภัณ์เสริมความงามร้อยละ สินค้าอุตสาหกรรม ผลิตภัณ์ Tupperware สิ่งทอ เครื่องใช้ไฟฟ้า อื่น ๆ

(3) แบบสอบถามในการวัดระดับความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่

(3.1) ด้านภาวะเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่า ภาวะเศรษฐกิจมีผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ ($\mu = 2.42$) โดยผู้ประกอบการมองว่า การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าระหว่างประเทศส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ($\mu = 2.17$) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาว ($\mu = 2.38$) และทรัพยากร ราคาวัตถุดิบ และสินค้าของแต่ละประเทศที่ใช้ในการผลิตส่งผลต่อการค้าชายแดน ($\mu = 2.06$) ส่วนอัตราค่าครองชีพที่แตกต่างกัน และการจ้างงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.42$ และ $\mu = 2.42$ ตามลำดับ)

(3.2) ด้านสังคมวัฒนธรรม ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว โดยรวมในระดับปานกลาง ($\mu = 2.94$) โดยผู้ประกอบการมองว่า การเปลี่ยนแปลงวิธีการทำเกษตร ($\mu = 3.06$) ผลกระทบของสิ่งแวดล้อม ($\mu = 2.96$) การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดน ($\mu = 2.73$) การศึกษา/การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ($\mu = 2.56$) ในระดับปานกลาง ส่วนทัศนคติของผู้บริโภคต่อสินค้าและรูปแบบที่แตกต่างกันของสินค้าของแต่ละประเทศ ($\mu = 2.10$) และการจัดประเพณีทางศาสนาของไทย ($\mu = 1.42$) มีผลต่อการค้าชายชายแดนในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างมองว่า ภาษาที่ใช้สื่อสารที่มีความแตกต่างกัน ($\mu = 4.60$) และ ญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในประเทศที่เดินทางไปทำธุรกิจ ($\mu = 4.44$) มีผลต่อการค้าชายชายแดนมาก

(3.3) ด้านการเมือง ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่า การเมืองมีผลต่อการค้าชายชายแดน โดยรวมในระดับต่ำ ($\mu = 2.41$) จากการเก็บข้อมูลพบว่า นโยบายของรัฐ ($\mu = 2.41$) เหตุการณ์ทางการเมืองของไทยและลาว ($\mu = 2.35$) กฎหมายทางการค้าที่เปลี่ยนแปลงโดยรัฐบาล ($\mu = 2.46$)

(3.4) ด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่า กฎระเบียบ/ข้อบังคับมีผลต่อการค้าชายชายแดนโดยรวมในระดับปานกลาง ($\mu = 2.50$) โดยผู้ประกอบการมองว่า กฎเกณฑ์หรือระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มีผลต่อการค้าชายชายแดนฯ ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.56$) แต่การปราบปรามการทำผิดกฎหมายลิขสิทธิ์มีผลต่อการค้าชายชายแดนฯ ในระดับต่ำ ($\mu = 2.44$)

(4) แบบสอบถามในการวัดระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มองว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนเรียงลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้ กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจของตนถึงร้อยละ 77.1 รองลงมาคือคุณภาพการขนส่ง ที่ร้อยละ 47.9 และ เทคโนโลยีการบริการต่าง ๆ ที่ร้อยละ 22.9 ส่วนสภาพแวดล้อมศุลกากร มีผลกระทบเพียงร้อยละ 8.3 เท่านั้น

ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการค้าชายชายแดนไทย-สปป.ลาว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการตรวจสอบสินค้าและการขนส่งที่มากเกินไป ส่งผลกระทบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมาคือ การจัดหมวดหมู่ของสินค้าที่แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 29.2 อันดับถัดมาคือ ใช้เวลานานในการดำเนินการด้านเอกสาร คิดเป็นร้อยละ 14.6 ถัดมาคือ การจรรยาบรรณที่ติดขัดหรือไม่เป็นระเบียบ ที่ร้อยละ 8.3 แลกระบวนการจัดการสินค้าขาเข้าไร้ประสิทธิภาพ ที่ 6.3 และมีหลายสำนักงานหรือหลายหน่วยงานในการทำการตรวจสอบการนำเข้าสินค้ามากเกินไป ที่ร้อยละ 4.2

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลเล็กน้อยคือ การละเว้นการตามหรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของเจ้าหน้าที่ บทลงโทษที่ไม่เหมาะสม และ ข้อจำกัดของอุปกรณ์ขนส่งสินค้า คิดเป็นร้อยละ 2.1 เท่ากัน

สุดท้ายคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าบริเวณชายแดนไทย-สปป.ลาวมากที่สุดคือ ลูกคามีความต้องการสินค้า คิดเป็นร้อยละ 60.4 ใกล้กับที่อยู่อาศัยของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 33.3 มีการเดินทางที่สะดวกสบาย คิดเป็นร้อยละ 4.2 และมีขั้นตอนการทำการค้าที่ง่ายที่ร้อยละ 2.1

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ด้านภาวะเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการมองว่า รายได้และอัตราค่าครองชีพที่แตกต่างกัน คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลการค้าชายชายแดนฯ ส่วนปัจจัยในด้านอื่น เช่น การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าระหว่างประเทศส่งผลการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาว และทรัพยากร ราคาวัตถุดิบ และสินค้าของแต่ละประเทศที่ใช้ในการผลิตส่งผลการค้าชายแดนยังไม่เป็นประเด็นเด่นชัดที่ส่งผลการค้าชาย ในส่วนนี้เองที่มีลักษณะไม่เป็นไปตามวิจัยอ้างอิงหลายกรณี เช่น ภาวะเศรษฐกิจ การเมือง และกฎระเบียบ/ข้อบังคับ มีผลกระทบต่อการค้าชายชายแดนไทย-สปป.ลาว ตามแนวคิดของ Faiz M. Sh. and et al. (2009) ได้ศึกษาการเปิดเสรีการค้าทวิภาคีและข้อตกลงการค้าเอเชียใต้ในเศรษฐกิจปากีสถาน ที่แสดงให้เห็นว่า การเปิดเสรีการค้าทวิภาคีและข้อตกลงการค้าเอเชียใต้ส่งผลให้กลุ่มประเทศที่เข้าร่วมเกิดระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในการผลิต เพิ่มศักยภาพการแข่งขันและกระจายการส่งออก หรือ Basher, H. M. and et al. (2011) ได้ศึกษากรณีกำเนิดสินค้าภายใต้ข้อตกลงการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอาหรับ ที่แสดงให้เห็นว่า กรณีกำเนิดสินค้าภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีซึ่งมีความซับซ้อนและอาจเป็นอุปสรรคต่อการค้าชายระหว่างประเทศ ที่เป็นเช่นนั้น อาจมีความเป็นไปได้ว่า ไทย และ สปป.ลาว กับสหรัฐอเมริกา ปากีสถาน รวมไปถึงกลุ่มประเทศในเอเชียใต้ มีนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศในด้านการเมืองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในหลายด้าน ขณะที่ระดับการค้าขายรวมไปถึงรูปแบบการค้าที่ปรากฏในชายแดนไทย-สปป.ลาวโดยทั่วไปไม่ได้เกิดขึ้นภายใต้การค้าของผู้ประกอบการรายใหญ่ แต่ตัวเลขมูลค่าทางการค้าโดยรวมเกิดจากการรวมตัวของผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมากที่น่าสนใจคือ ผู้ประกอบการรายย่อยหลายรายไม่ได้เข้าสู่รูปแบบการค้าอย่างเป็นทางการภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่ผู้ประกอบการมองว่า ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายชายแดนไทยและลาว เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของการสำรวจครั้งนี้เป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่ซื้อสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภค ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการเหล่านี้โดยตรง แม้ว่าเศรษฐกิจภายในประเทศไทยและลาวมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง แต่เศรษฐกิจส่งผลในภาพรวมนำไปสู่การสร้างนโยบายส่งเสริมการค้าชายชายแดนที่เกี่ยวข้องกับการกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ตามที่ ตามที่นายปุ้ย (นามสมมุติ) เจ้าหน้าที่ศุลกากรจุดผ่านแดนถาวร จังหวัดมุกดาหาร เล่าว่า “กฎหมายบ้านเรามีการงดเว้นภาษีสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ขนมขบเคี้ยว น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน สบู่ ยาสีฟัน และน้ำหวาน น้ำอัดลม และอื่น ๆ ที่เป็นสินค้าหลักที่ถูกซื้อกลับไปขายปลีกที่ประเทศลาวเป็นประจำ หากมูลค่าการซื้อแต่ละรอบไม่เกิน 20,000 บาท ซึ่งโดยทั่วไปพ่อค้าแม่ขายจากต่างประเทศจะซื้อสินค้าอยู่ในราคาหลักพัน

อีกข้อหนึ่งการทำงานของเจ้าหน้าที่ไทยถือว่ามีความยืดหยุ่นและเป็นกันเอง”

5.2.2 ด้านสังคมวัฒนธรรม ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวโดยรวมในระดับปานกลาง โดยผู้ประกอบการมองว่าการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำเกษตร ผลกระทบของสิ่งแวดล้อม และการศึกษา/การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านมีความสำคัญในระดับปานกลาง ส่วนภาษาที่ใช้สื่อสารที่มีความแตกต่างกัน และการมีญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในประเทศที่เดินทางไปทำธุรกิจ มีผลต่อการค้าชายแดนอย่างมาก

สังคม วัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันสร้างข้อได้เปรียบให้ผู้ประกอบการทั้งสองประเทศในแง่การสร้างความสำเร็จและลดความผิดพลาดในการดำเนินธุรกิจ แต่อาจเป็นอุปสรรคในกรณีที่ผู้ประกอบการขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมบางประการที่มีความแตกต่างระหว่างชาวไทยและสปป.ลาว สุดท้ายคือข้อบังคับและการเก็บภาษีที่เอื้อประโยชน์ให้ชาวลาวเดินทางมาประกอบธุรกิจบริเวณชายแดนไทย ในทางตรงกันข้ามรัฐบาลลาวกลับไม่มีนโยบายสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยเดินทางข้ามไปทำการค้าในประเทศลาว ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมหลายประการส่งเสริมให้เกิดการค้าชายแดนฯ ในระดับปานกลาง ซึ่งหนึ่งในปัจจัยน่าจับตามองที่ผู้ประกอบการมองว่ามีความสำคัญมากกว่าปัจจัยอื่น คือ การมีญาติพี่น้องหรือคนสนิทอาศัยอยู่ในประเทศที่ตนเองประกอบการค้าชายแดน โดยการข้ามไปมาหาสู่ และถือโอกาสซื้อสินค้ากลับไป ยิ่งกว่านั้น ผู้ที่ทำการค้ายังมีข้อได้เปรียบในเรื่องการทราบข่าวสารและข้อมูลจำเป็นที่ช่วยสนับสนุนการค้าชายแดนได้ ขณะเดียวกันผู้ประกอบการที่ทำแบบทดสอบยังมองว่า ภาษาและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการค้าชายแดน การท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นที่เปี่ยมแรงจูงใจสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ค้าเดินทางข้ามฝั่งไปยังต่างแดนเพื่อค้าขาย แต่ยังเป็นการเพิ่มจุดมุ่งหมายให้เดินทางมาเที่ยวต่างประเทศเป็นเป้าหมายแรก และซื้อของกลับไปอุปโภคบริโภคหรือค้าขายปลีกไปพร้อมกัน

5.2.3 ด้านการเมือง ผู้บริโภคมองว่าการเมืองและนโยบายระหว่างประเทศมีผลต่อความเคลื่อนไหวทางการค้าชายแดนระดับประเทศน้อยมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ การเปิดประชาคมอาเซียนที่ต่อยอดความร่วมมือการค้าระหว่างประเทศ โดยเพิ่มอัตราการเคลื่อนย้ายแรงงานคุณภาพ ไม่ได้มีทิศทางที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้การค้าชายแดนเติบโตขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตามที่ผู้ประกอบการคาดการณ์ไว้

ด้านการเมืองมีผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวในระดับต่ำ ชัดแย้งกับผลการสำรวจอ้างอิงของ Rey K. เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาวที่ไม่ได้มีความรุนแรงในระดับที่น่าจับตามอง ส่วนหนึ่งมาจากตลอดหลายปีหลัง เหตุการณ์สำคัญด้านการเมืองล้วนเกิดขึ้นใน กรุงเทพมหานคร ที่เป็นศูนย์กลางการบริหารประเทศ ด้วยเหตุนี้ การให้ความสำคัญทางการเมืองระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านของรัฐบาลไทยจึงมีระดับความสำคัญที่ลดลงตามไปด้วย ฉะนั้น นโยบายของรัฐที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนลาวที่มีผลต่อการรับรู้ของผู้ประกอบการจึงมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมไม่มากเท่าไรนัก

5.2.4 ด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนฯ ในระดับปานกลาง ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เข้าใจถึงความสำคัญด้านนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการทุกคนที่ทำการค้าชายแดนต่างอยู่ภายใต้ข้อบังคับของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มีการกำหนดวงเงินมูลค่าการใช้จ่าย

สินค้า กำหนดเวลาเข้าออก กำหนดขอบเขตการเดินทาง ภายใต้ระเบียบของ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และ กรมศุลกากร ของแต่ละประเทศอย่างเคร่งครัด การปราบปรามการค้าทำผิดกฎหมายด้าน ลิขสิทธิ์อยู่ในระดับต่ำสอดคล้องตามความเป็นจริงที่บ่อยครั้งมีสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์วางจำหน่ายให้เห็น ในบริเวณชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ยิ่งกว่านั้น ในปัจจุบันรัฐบาลไทยมีการเปลี่ยนแปลง นโยบาย เพื่อเอื้อให้ผู้ค้าสามารถนำสินค้าเข้ามาได้มากขึ้นกว่าเดิมในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการสำรวจผู้ค้าชายแดนรายย่อยยังมีวงเงินในการจับจ่ายในแต่ละครั้งไม่เกิน 10,000 บาทเท่านั้น แต่ก็มีแนวโน้มการเดินทางเข้ามาลงทุนของนักลงทุนต่างชาติตามที่ Faiz, M. Sh. and et al. (2009) สรุปว่า การเปิดเสรีการค้าทวีภาคีและข้อตกลงการค้าเอเชียใต้ส่งผลให้กลุ่ม ประเทศที่เข้าร่วมเกิดระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในการผลิต เพิ่มศักยภาพการแข่งขันและกระจายการ ส่งออกมากขึ้น

ทั้งหมดนี้นำไปสู่ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่าง ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กรณีศึกษาจังหวัดนครพนมและจังหวัด มุกดาหาร ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองอย่างช้า ๆ ที่เอื้อให้ผู้ประกอบการ รายย่อยมีโอกาสปรับตัว แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นข้อจำกัดที่ทำให้การประกอบธุรกิจเติบโตได้ไม่ดีเท่า ธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ

นอกจากนี้การสำรวจครั้งนี้ยังค้นพบสิ่งที่ถูกมองข้ามหลายประการ อาทิ เรื่องราวความรู้และความเข้าใจในนโยบายกำกับ ดูแล และสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และหลักการตลาดที่ อาจก่อให้เกิดผลกระทบ รวมไปถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่อาจเอื้อต่อการค้าขายของผู้ประกอบการ หรือ บางกฎระเบียบขัดแย้งต่อการค้า แต่การสำรวจนี้เป็นเพียงการแจกแบบสอบถามเพื่อแสวงหามุมมอง ของผู้ประกอบการ โดยไม่ได้คัดกรองหรือทดสอบความเข้าใจในหลักการต่างที่กล่าวมาแต่อย่างใด ดังนั้น จึงไม่สามารถตัดสินได้ว่า การสำรวจครั้งนี้สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงของปัจจัยที่ส่งผลต่อ การค้าชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น

จากการวิจัยในครั้งนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า กฎระเบียบ/ข้อบังคับ และสังคมวัฒนธรรมคือ ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว บริเวณชายแดน จังหวัดมุกดาหาร และ จังหวัดนครพนม นอกจากนี้ การสร้างความเข้าใจในด้านการเมืองและนโยบายระดับประเทศแก่กลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้ การวิจัยครั้งต่อไปมีความชัดเจนและได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้นนำไปสู่การสร้างแนวทางให้เกิดการค้า และการผลิตสินค้าที่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคในระดับประเทศต่อไป

ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะเศรษฐกิจ กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย การเมือง สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด ทั้งโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ (จินตนา บุญบังการ, 2547) แต่สิ่งที่ไม่พบในการสำรวจนี้คือ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการประกอบการค้าชายแดน

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างไทยและ สปป.ลาว กรณีศึกษา จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.3.1 ควรมีสื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว รวมถึงสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เข้ามาช่วยกระตุ้นการค้าชายแดน

5.3.2 รัฐบาลควรสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มระหว่างผู้ประกอบการรายย่อยข้ามประเทศเพื่อ แลกเปลี่ยนแนวทางการประกอบธุรกิจ อันจะก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ค้าทั้งไทยและลาว

5.3.3 รัฐบาลไทยควรมีนโยบายการทางการทูต เพื่อโน้มน้าวให้ สปป.ลาว ปรับปรุงนโยบาย การค้าชายแดนที่อำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการชาวไทยอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าระหว่างประเทศ. **รายงานสถิติการค้าชายแดนไทย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์. 2556.
- กระทรวงการต่างประเทศ. “ไทยและความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ความคืบหน้าและทิศทางในอนาคต”, **ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ**. <http://www.mfa.go.th/main/>. 1 มกราคม, 2560.
- กองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ. (2553). “การค้าชายชายแดนและการผ่านแดน”, **ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร**. <http://moc.go.th/index.php/home.html>. 14 ธันวาคม, 2557.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. **การวิเคราะห์เชิงปริมาณ**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์, 2553.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมาดุล. **การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2554.
- จินตนา บุญบังการ. **สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ฉีกษ์ กุสิสร. **ธุรกิจระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- ชินินทร์ ชุนหพันธ์รักษ์. “ผลกระทบและการปรับตัวของอุตสาหกรรมไทย”, **AEC: ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. <http://mgmtsci.stou.ac.th/downloads/AEC.docx>. 14 ธันวาคม, 2559.
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. **การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์, 2553.
- ธนาคารโลก. (2556). “ผลกระทบต่อประเทศไทย”, **ภาวะเศรษฐกิจโลก**. <http://www.worldbank.org/th/news/speech/2013/11/11/global-economic-outlook-implication-for-thailand/>. 6 มิถุนายน, 2558.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). “สรุปภาวะเศรษฐกิจ สปป.ลาวปี 2556 และแนวโน้มปี 2557”, **เรื่องน่าสนใจ**. <http://www.bot.or.th/>. 10 มิถุนายน, 2557.
- นิยม ไวรซ์พานิช. (2550). “รูปแบบการค้าชายชายแดนและข้ามแดน”, **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการค้าชายแดน**. <http://www.arancustoms.org/index.php?lay=show&ac=article&id=570872/>. 12 มิถุนายน, 2557.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.
- ยศ สันตสมบัติ. **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2546.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- เรวดี แก้วมณี. (2554). “ฐานการผลิตใหม่ที่ร่าจับตามอง”, 3 จังหวัดแดนอีสาน.
http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/northeast_three_provinces.pdf. 16 ธันวาคม, 2557.
- วีระยุทธ ทนทาน. “แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะการทำธุรกิจของผู้ประกอบการการค้าชายชายแดนไทย-ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการบูรณาการประชาคมอาเซียน”, **วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร**. 20(2): 67-77; พฤษภาคม-สิงหาคม, 2555.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมการค้าระหว่างประเทศ. “ข้อมูลการค้าไทย-สปป.ลาว”, **การบริหารงานทวิภาคี สำนักอาเซียน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ**.
http://www.dtn.go.th/files/60/ASIA/Lao_2s_0217.pdf. 20 ธันวาคม, 2560
- สิทธิชัย อนันตรังสี. “Reviewing the Marketing Mix Cocept; Period! The Forgotten Element of Marketing Mix Concept”, **วารสารสหวิทยาการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ภูมิปัญญาไทยก้าวไกลสู่อาเซียน**. 1(3): 21-30; กรกฎาคม, 2555.
- สำนักบรรณสารและสารสนเทศ. “ความหมายของทฤษฎีสังคม”, **แนวคิดและทฤษฎีทางสังคม**.
<http://library.vu.ac.th/km/wp-content/uploads/2013/05/9510-3991.doc>. 5 มิถุนายน, 2557.
- สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ”, **แผนยุทธศาสตร์**.
www.nesdb.go.th. 20 ธันวาคม, 2560.
- อภิรดี ตันตราภรณ์. “พาณิชย์เผยการค้าชายแดนไทย-เพื่อนบ้านไปได้ดี”, **ข่าวประชาสัมพันธ์**.
www.moc.go.th. 20 ธันวาคม, 2560.
- อัทธ์ พิศาลวานิช. “การเปรียบเทียบศักยภาพการผลิตและการค้าข้าวไทยและเวียดนามในตลาดอาเซียน”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย**. 31(2): 161; เมษายน – มิถุนายน, 2554.
- Abd, H. A., and et al. “Informal Cross-border Trade Sarawak (Malaysia)-H=Kalimantan (Indonesia): A Catalyst for Border Community’s Development”. **Asian Social Science**. 9(1): 167-173; January, 2013.
- Basher, H. M. and et al. “Rules of origin under US trade agreements with Arab countries: Are they helping and hiding free trade”, **Journal of International Trade Law**. 10(1), 29-48; January, 2011.
- Bayer, P. **Religion in Context of Globalization: Essays on concept, form and political implication**. New York: Routledge, 2013
- Caroline, L. and Evdokia, M. L. **Informal Cross-Border Trade and Trade Facilitation Reform in Sub-Saharm Africa**. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development, 2009.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Faiz, M. Sh. and et al. “Analysis of bilateral trade liberalization and South Asian Free Trade Agreement (SAFTA) on Pakistan’s economy by using CGE model”, **Journal of International Trade Law**. 8(1): 227-251; January, 2009.
- Goh, M., Desouza, R. and Garg, M. “Assessing trade friendliness of logistics services in ASEAN”, **Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics**. 23(5): 773-792; May, 2011.
- Henning, G. R. K., “A Trade Agreement Creating Barriers to International Trade?: ACTA Border Measures and Goods in Transit”, **American University International Law Review**. 26(3): 645-726; March, 2011
- Jusionyte, I. “States of camouflage”, **Cultural Anthropology**. 30(1): 113-138; January, 2012
- Jennifer, P. P. **Business Travel as an Input to International Trade (Doctoral Dissertation)**. California: University of California, 2010.
- Jingxue, Y., and et al. “Mexican cross-border shopper’s motivations to the USA”, **International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research**. 7(1): 394-410; January, 2013.
- Karen. E. T. **The Spillover Effects of Conflict on Economic Growth along the U.S.-Mexico Border**. Master’s Thesis: The University of Texas at El Paso, TX, 2014.
- Kristof. T. **Research Report The Changing Cross-Border Trade Dynamics between north-western Uganda. North-eastern Congo and southern Sudan**. London: University of Antwerp, 2009.
- Ling, Y. Z. **An Analysis of the Effect of Border Trade Value on Myanmar Economic Growth. Faculty of Economics**. Chaing Mai: Chaing Mai University, 2017.
- Martina, B., Tanya, J. and Martin, P. “Understanding small-firm reactions to free trade agreements: Qualitative evidence from New Zealand”, **Journal of Small Business and Enterprise Development**. 21(1): 327-344; January, 2014.
- Muhammad, A. Ch. and et al. “Globalization and its Impacts on the world Economic Development”, **International Journal of Business and Social Science**. 2(1): 291-297; January, 2011.
- Nurul, T., Evan, L. and Shazali, A. M. “Long Run Sustainability of Sarawak – West Kalimantan Cross-Border Trade Flows”, **The Journal of Developing Areas**. 46(1): 165-181; January, 2012.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- Pennock, J. R. and Smith, D. G. **Political Science: An Introduction**. New York: Macmillan, 1964.
- Rey, K. **The Evolution of Border Control as a Mechanism to Prevent Illegal Immigration**. New York: University at Albany, 2011.
- Toshihiro. K. **Research Report Myanmar's Border Trade with China: Situation, Challenge and Prospects**. Bangkok: Bangkok Research Center, 2010.
- Tsunehiro, O., Keiichiro, H., John, H. W. "Trade facilitation in South Asia", **South Asian Journal of Global Business Research**. 2(1): 172-190; January, 2012.
- Victor, O. **Informal Cross-Border Trade in EAC Implications for Regional Integration and Development**. Nairobi: CUTS African Resource Center, 2010.
- Young, C. **Religion and Economic Growth in Western Europe**. Stanford: Department of Sociology Stanford University, 2009.
- Zakaria, M. and Fida, B. A. "Effects of globalization on women in Pakistan", **Humanomics**. 28(3): 180-186; March, 2012

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลส่วนบุคคล:

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 18 – 21 ปี 22 – 25 ปี 26 – 30 ปี 31 – 35 ปี
 36 – 40 ปี 41 – 45 ปี 46 ปีขึ้นไป
3. สถานะการทำงาน
 ทำงานในภาคเอกชน ธุรกิจส่วนตัว
4. สถานภาพการสมรส
 แต่งงานแล้ว หย่าร้าง คู่สมรสเสียชีวิต
5. ระดับการศึกษา
 ไม่ระบุ ประถม มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย (หรือ ปวช.) ปริญญาตรี
6. ประกอบธุรกิจขายแดนมาเป็นเวลากี่ปี
 1 – 5 ปี 6 – 10 ปี 11 – 15 ปี 15 ปีขึ้นไป
7. สาเหตุที่มาประกอบอาชีพการค้าขายแดนไทย-สปป.ลาวของท่านคืออะไร
 ค่าตอบแทน
 ความต้องการผลิตภัณฑ์ของประเทศนั้น
 ชอบการค้าขายชายแดน
 อาศัยอยู่ใกล้กับชายแดน
 หาสินค้าหรือวัตถุดิบได้ง่าย
 สืบต่อกิจการจากที่บ้าน
8. ที่มาของรายได้ของท่านมาจากที่ไหน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
 การค้าขายชายแดน
 ธุรกิจอื่น โปรดระบุ

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการเดินทางของกลุ่มเป้าหมาย

ด้านการเดินทาง:

1. พาหนะที่ท่านใช้ในการเดินทางมาค้าขายหรือขนส่งสินค้าของท่านคือ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- รถลาก รถเข็น
- จักรยานยนต์สามล้อ จักรยานยนต์ รถตุ๊กตุ๊ก
- รถยนต์ รถโดยสาร รถตู้ รถบรรทุก
- เรือ

2. วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาที่ด้านชายแดนนี้เพื่ออะไร

- เดินทางมาเพื่อติดต่อธุรกิจ
- เดินทางมาประกอบธุรกิจและทำธุระอื่น ๆ (นอกเหนือจากการทำการค้า)
- เดินทางมาเพื่อประกอบธุรกิจและท่องเที่ยว

3. สินค้าที่ท่านเดินทางเพื่อรับหรือนำมาจำหน่ายที่ชายแดนคือสินค้าประเภทใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- สินค้าเกษตร
- สินค้าอุตสาหกรรม
- สิ่งทอ
- ผลิตภัณฑ์ความงาม
- ผลิตภัณฑ์หัตถ์แปเปอร์แวร์
- เครื่องนุ่งห่ม
- เครื่องใช้ไฟฟ้า
- อื่น ๆ โปรดระบุ

ตอนที่ 3 การวัดระดับความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อ การค้าชายแดน				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านภาวะเศรษฐกิจ:					
1. การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้าระหว่างประเทศส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวมากน้อยเพียงใด					
2. อัตราค่าครองชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวมากน้อยเพียงใด					
3. การจ้างงานที่แตกต่างกันส่งผลให้เกิดการตัดสินใจในการค้าชายแดนของท่าน					
4. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาวส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว					
5. ทรัพยากร ราคาวัตถุดิบ และสินค้าของแต่ละประเทศที่ใช้ในการผลิตส่งผลต่อการค้าชายแดนเพียงใด					

ตอนที่ 4 การวัดระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนของกลุ่มเป้าหมาย

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อ การค้าชายแดน				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านสังคม วัฒนธรรม:					
1. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการค้าชายชายแดนไทย-สปป.ลาวของท่านเพียงใด					
2. การเปลี่ยนแปลงวิถีการทำเกษตรส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่านเพียงใด					
3. ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการประกอบการของท่านเพียงใด					
4. ทักษะของผู้บริโภคต่อสินค้าของสินค้าและรูปแบบที่แตกต่างกันของสินค้าของแต่ละประเทศส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่าน					
5. การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดนส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่านเพียงใด					
6. การจัดประเพณีทางศาสนาของไทย เช่น งานพิธีนมัสการพระธาตุที่จังหวัดนครพนม หรือ ประเพณีท้องถิ่นอย่างงานบุญบั้งไฟ ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่านเพียงใด					
7. การศึกษา/การมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่านเพียงใด					
8. ภาษาที่ใช้สื่อสารมีความแตกต่างกันส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่านเพียงใด					
9. ญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในประเทศที่ท่านเดินทางเพื่อไปทำธุรกิจ ส่งผลต่อการค้าชายชายแดนของท่านเพียงใด					

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็นที่มีผลต่อ การค้าชายแดน				
	5	4	3	2	1
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการเมือง:					
1. นโยบายของรัฐมีผลต่อการค้าชายแดนของทางมากน้อยเพียงใด เช่น การส่งเสริมให้มีการลงทุนระหว่างประเทศ และการสนับสนุนการค้าเสรี					
2. ท่านคิดว่าเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยหรือลาวส่งผลต่อการค้าของท่านเพียงใด เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัฐบาลไทยในยุครัฐบาล คสช.					
3. กฎหมายทางการค้าที่เปลี่ยนแปลงโดยรัฐบาลส่งผลต่อการประกอบการของท่านเพียงใด					
ด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ:					
1. กฎเกณฑ์หรือระเบียบการ ข้อบังคับต่าง ๆ ส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่าน (กฎเกณฑ์สามารถกำหนดโดยหน่วยงานท้องถิ่นนั้นเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่)					
2. การปราบปรามการทำผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ส่งผลต่อการค้าของท่านเพียงใด					

3. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการค้าชายแดนของท่าน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- คุณภาพการขนส่ง
- กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย
- สภาพแวดล้อมศุลกากร
- เทคโนโลยีด้านการบริการต่าง ๆ

4. ปัจจัยใดต่อไปนี้เป็นอุปสรรคในการค้าขายชายแดนของท่านมากที่สุด

- ใช้เวลานานในการดำเนินงานด้านเอกสาร
- การตรวจสอบสินค้าและการขนส่งที่มากเกินไป
- การจัดหมวดหมู่ของสินค้าที่แตกต่างกัน เช่น การจัดรูปแบบของสินค้าที่แตกต่างกันทำให้ถูกเก็บภาษีมากขึ้น
- กระบวนการจัดการสินค้าขาเข้าไร้ประสิทธิภาพ
- การละเว้นการตามหรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของเจ้าหน้าที่
- การจรรยาบรรณชายแดนที่ติดขัดหรือไม่เป็นระเบียบ
- มีหลายสำนักงานหรือหลายหน่วยงานในการทำการตรวจสอบการนำเข้าสินค้ามากไป
- บทลงโทษที่ไม่เหมาะสม
- ข้อจำกัดของอุปกรณ์ขนส่งสินค้า

5. อะไรที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการค้าชายแดนของท่านมากที่สุด

- การค้าชายแดนทำได้ง่าย
- ลูกค้ามีความต้องการสินค้า
- การเดินทางสะดวกสบาย
- ใกล้กับที่อยู่ของท่าน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวนารีรัตน์ พรรณราย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2551-2555 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2558-2560 วิศวกรขาย (Sales Engineer) บริษัท โอลิมเปียไทย จำกัด